

[Indenrigsministeren.]

et spørgsmål om, efter hvilke kriterier der skal fordeles. Tager man forrentning og afskrivning med i tallene, må procenten blive mindre for at få tallet til at gå op i de 150 mill. kr.; det er imidlertid også et spørgsmål, som man i fremtiden kommer til at drøfte.

Som sagt, jeg takker for tilslutningen til lovforslaget. Jeg håber, det kan få en hurtig gang gennem det høje ting.

Oluf Pedersen: Da ministeren åbenbart ikke havde fattet min stilling, vil jeg gerne understrege, at jeg mener, at der efter lovforslaget er tale om en dårligere placering af ansvaret, fordi de bevilgende myndigheder ikke selv skal fremskaffe dækning.

Det er den ene side af sagen. Dernæst anser jeg det for at være en forringelse, at man flytter byrden fra fast ejendom og lægger den over på personer, idet resultatet bliver højere ejendomspriser og samtidig større driftsudgifter til skade for den arbejdende befolkning og for det arbejdende landbrug. Jeg mener, det er en fejlagtig lov, man her vil gennemføre, og jeg tror ikke, den ville blive gennemført, hvis man havde tænkt problemerne igennem.

Indenrigsministeren (Carl Petersen): Jeg takker det ærede medlem for hans udtalelse, idet jeg nu blev klar over, at det ærede medlem går imod lovforslaget. Men jeg tror ikke, at hans argumentation kan holde. Den påstand, at sygehusejerne, d. v. s. de, som driver sygehuse, skulle bruge flere penge ved driften af sygehuse, fordi de får tilskud, tilbageviser jeg; det er ikke rigtigt.

Spørgsmålet om, hvorvidt man skulle flytte en del af beskatningen fra fast ejendom, er for så vidt noget, der skal diskuteres et andet sted. Efterhånden som udgifterne til sygehuse er blevet så store, som de er, kan man efter min opfattelse ikke ligne de øgede beløb alene på fast ejendom. Jeg mener ikke, det vil være retfærdigt, og jeg mener også, at man med de store tal, der er tale om her, har sprængt de forudsætninger, der var i gamle dage for at drive sygehuse på grundlag af beskatning af de faste ejendomme.

(Kort bemærkning).

Oluf Pedersen: For mig er det ganske klart, at hvis de bevilgende myndigheder selv skulle fremskaffe hele udgiftsbeløbet, skulle de nok passe mere på; og det tror jeg er tiltrængt. Desuden vil jeg gerne gøre opmærksom på, at den ordning, man laver nu, i praksis betyder, at f. eks. det mindre landbrug vil få en lettelse, som det kommer til at betale flere gange igen i form af forhøjede personskatter. Det er det, man tilslører. Hvis man var klar over det, gennemførte man ikke denne lov.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Johs. E. Larsen: Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til et udvalg på 17 medlemmer.

Uden forhandling eller afstemning vedtoges dette forslag.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om indseende med priser.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 2065, fremsættelsen i tidenden sp. 4273).

Formanden: Sammen med denne sag foretages den næste sag på dagsordenen, nemlig:

Første behandling af forslag til lov om ændring i lov om tilsyn med monopoler og konkurrencebegrænsninger.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 2063, fremsættelsen i tidenden sp. 4273).

Lovforslagene sattes til forhandling.

Poul Hansen (Kalundborg): For godt et år siden vedtog folkettingen den nugældende monopollov til afløsning af krigstidens og den første efterkrigstids ekstraordinære prislovgivning. Den nye monopollov forudsætter såkaldte normale prisforhold og tager

[Poul Hansen (Kalundborg).]

i hovedsagen alene sigte på de områder af erhvervslivet, hvor konkurrencen af den ene eller den anden grund er begrænset.

Monopolloven i den skikkelse, hvori den sluttelig blev vedtaget, var udtryk for et kompromis mellem de fire store partier. Det vil erindres, at det oprindelige lovforslag på nogle punkter var mere dybtgående end den lov, der blev det endelige resultat af forhandlingerne. Under hensyn dels til de politiske muligheder, dels til den dengang foreliggende økonomiske situation mente vi fra socialdemokratisk side at kunne tilslutte os forhandlingsresultatet og også betragte det som et godt resultat i lyset af de daværende omstændigheder, men helt tilfredsstillende for vore synspunkter kunne det naturligvis ikke være.

I det år, som er gået siden da, kan prisudviklingen jo ikke siges at have været normal. Det fremgår af den stigning, der har været i detailpristallet fra 388 i januar 1955 til 410 i januar i år, svarende til en stigning i detailpriserne i løbet af et år på 5—6 pct. Det har da også på forskellig måde været overvejet i regeringen, om der forelå muligheder for et indgreb imod denne prisudvikling. Men man har hidtil ikke ment at burde foreslå lovgivningsforanstaltninger.

Nu foreligger imidlertid de to lovforslag fra regeringen, som vi behandler her. De har deres særlige baggrund i den beslutning, som blev truffet her i folketinget i sidste uge om at ophøje mæglingforslaget i overenskomstsituationen til lov.

Jeg så i et eftermiddagsblad i går det udtryk anvendt i en ledende artikel, at der var udstedt ordre til regeringen om at indføre avancestop. Ordren skulle være udstedt af det udvalg af tillidsmænd fra københavnske arbejdspladser, som har holdt nogle møder i Grundtvigs Hus. I den anledning vil jeg gerne kraftigt slå fast, at de lovforslag, vi har foran os, ikke er fremsat efter ordre fra nogen som helst, heller ikke det nævnte udvalg. Det fremgår allerede

deraf, at lovforslagene blev bebudet af den højtærede økonomi- og arbejdsminister, da han fremsatte forslaget om at ophøje mæglingforslaget til lov. Jeg vil gerne hertil føje, at vi fra vor side ikke på nogen måde kan anse tillidsmændenes udvalg for en kompetent forsamling. Det har hverken hjemmel i landets eller i fagbevægelsens love, men er en selvbestaltet foranstaltning, og mig bekendt er forholdet yderligere det, at der ikke, i hvert fald ikke overfor offentligheden, er givet nogen redegørelse for, om alle de, der deltager i møderne i Grundtvigs Hus, virkelig også er tillidsmænd; vi ved også, at ikke alle tillidsmændene fra arbejdspladserne er med dér.

Ved mæglingforslagets ophøjelse til lov bestemte vi her i tinget, at de løn- og arbejdsbetingelser, som ganske vist var tiltrådt af parternes forhandlere, men forkastet ved fagorganisationernes urafstemninger, skulle være gældende to år frem i tiden. Vi pålagde altså lønarbejderne at gå i arbejde på vilkår, som de ikke selv havde godkendt. Vi er fra vor side fremdeles af den mening, at indgrebet i sidste uge var nødvendigt af hensyn til de grunde, som dengang blev anført.

Vi mener imidlertid også, at hvis der skal være en rimelig balance i de beslutninger og de indgreb, som foretages fra folketingets side, bør indgrebet i sidste uge, der berørte arbejdspladserne, ikke kunne stå alene. Ligesom vi tog ansvaret for de vilkår, der skal gælde på lønområdet for den kommende tid, er det berettiget og nødvendigt at foretage et tilsvarende indgreb og pålægge andre befolkningsgrupper en tilsvarende resignation med hensyn til avancer og udbytter. Det er det, der tages sigte på med de to lovforslag, vi nu behandler, og det, der står som næste punkt på dagsordenen.

To af hovedlinierne i disse to lovforslag om prisforholdene er følgende: ved forslag til lov om indseende med priserne pålægges der virksomhederne indenfor industri, håndværk og handel et avancestop, i forslaget

[Poul Hansen (Kalundborg).]

foreslået for et år. Man kan rejse det spørgsmål, om det ikke burde have været foreslået for de 2 år, hvori mæglingforslaget skal gælde, men jeg forstår, at der med det ene års løbetid ikke fra regeringens side er taget den stilling, at lovens bestemmelser ikke skal kunne gælde længere. Dernæst fastsættes der i henhold til forslaget om ændringer i monopolloven et prisstop for de områder, der er omfattet af monopollovens anmeldelsespligt, altså områder, hvor konkurrencen er begrænset.

Formålet er således at undgå, at de omkostningsstigninger, som måtte indtræde i den kommende tid, afsætter sig i større avancer, ligesom lovforslagene også går ud på, at de noget forhøjede lønomkostninger, i den udstrækning det er muligt, bæres af virksomhederne selv. Denne sidste bestemmelse har sin baggrund dels i de betydelige overskud, som en lang række virksomheder har kunnet indtjene, dels i den stadig fortsatte forbedring af produktiviteten. Dette sidste forhold skulle i virkeligheden betyde, at der skulle være muligheder for at yde lønforhøjelser, uden at disse behøver at omsætte sig i stigende priser. Ja, på lidt længere sigt skulle de stadige tekniske fremskridt jo medføre — således som vi også har set det på nogle områder — at der både kan ydes lønforbedringer og samtidig ske fald i priserne, i hvert fald et relativt fald.

Den del af de foreliggende lovforslag, som jeg her har omtalt, er så meget mere berettiget, som de uomtvistelige forbedringer, arbejderne opnår ved mæglingforslaget, er af moderat natur. Ser man bort fra sygelønsordningen og det særlige lavtlønstillæg og de forbedringer, der er opnået ved lokal forhandling, må man vel sige, at de egentlige generelle lønforbedringer ikke yder væsentligt mere end erstatning for de tab, som prisstigningerne har påført lønarbejderne derved, at lønreguleringen efter pristallet først kommer nogle måneder efter, at prisstigningerne er indtrådt. På denne baggrund er det efter vor opfattelse fuldt berettiget, at de erhvervsdrivende indenfor handel, håndværk og industri ikke kan beregne sig øgede avancer på grund af omkostningsstigningerne. Den tankegang, som ligger bag lovforslagene, er jo i og for sig den samme, som man fandt i den udtalelse,

der blev vedtaget til regering og folketing af De samvirkende Husmandsforeninger i Fyns Stift den 4. april, en udtalelse, som jeg tidligere har haft anledning til at henvise til, men hvis bemærkninger om de forhold, vi her diskuterer, jeg gerne med den højtærede formands tilladelse vil have lov til at citere — det er slutningen af resolutionen:

„Under hensyn til de store udbytter, der er deklareret i den seneste tid, anser bestyrelsen det for berettiget at advare imod, at den skitserede lønforhøjelse omsættes i stigende varepriser.

Vi må derfor advare imod en stigning i avancerne til dækning af større lønudgifter med de deraf følgende konsekvenser: stigende omkostninger og nye lønkrav til skade for de eksporterende erhvervs konkurrenceevne“.

Jeg nævner dette, fordi der i den store befolkningsgruppe, der her er tale om, vises forståelse for de synspunkter, der ligger bag regeringsforslaget.

Kapitel II i forslag til lov om indseende med priser omhandler det meget vigtige spørgsmål om offentlighed omkring prisdannelsen. Under behandlingen i fjor af monopolloven — under udvalgsbehandlingen bl. a. — blev dette offentlighedsprincip indgående drøftet, og det kan vel ikke være skjult for nogen, at vi fra vor side fandt, at man ikke nåede en helt tilfredsstillende løsning. Det foreslås nu, at monopohtilsynet får en udvidet beføjelse til at iværksætte undersøgelser af prisdannelsen og til at holde offentligheden underrettet om resultatet af sådanne undersøgelser. Vi lægger megen vægt på denne bestemmelse, og vi lægger ganske særlig vægt på, at der gøres så meget som muligt for, at offentligheden på virkelig effektiv måde gøres bekendt med sådanne undersøgelseres resultat. Såvidt jeg har kunnet følge forholdene, har dagspressen i det store og hele ikke hidtil i altfor stort omfang interesseret sig for meddelelser af denne art fra prismyndighederne, nu monopohtilsynet, og jeg vil derfor tillade mig at spørge den højtærede handelsminister, om man har overvejet, på hvilken måde man i højere grad kan få sådanne oplysninger ud til hele befolkningen. Er der en mulighed for her at tage radioen til hjælp, forhåbentlig på en bedre måde end ved den hjælp, som radioen har ydet gen-

[Poul Hansen (Kalundborg).]

nem den senere tid, medens dagspressen delvis var stoppet?

Jeg vil gerne i denne forbindelse nævne et eksempel på, hvad disse undersøgelser og hvad dette offentlighedsprincip betyder. Jeg har foran mig „Meddelelser fra Monopoltilsynet“ af 23. marts i år. Her findes en redegørelse for en undersøgelse af radiobranchens pris-, avance- og omsætningsforhold. Jeg skal ikke give noget referat af denne redegørelse — jeg vil henvise både offentligheden og de ærede medlemmer til at studere den, den er meget interessant — men jeg vil gerne med den højtærede formands tilladelse citere slutningen af redegørelsen, det, man vel kan kalde dens konklusion:

„I detailhandelen“

— altså indenfor radiobranchen —

„er situationen i dag den, at apparaterne uden undtagelse skiltes til ensartede bruttopriser, men der vil ved de konkrete køb kunne opnås fortrolige prisafslag, først og fremmest ved kontant betaling og ved betaling indenfor 3 måneder. Det synes imidlertid, som om afslagene både i hyppighed og størrelse er aftagende.

Monopoltilsynet, som fortsat vil følge udviklingen på dette område, har ønsket at gøre offentligheden bekendt med de nævnte konkurrencebegrænsende foranstaltninger“

— de er omtalt tidligere i redegørelsen —

„og avancerne indenfor branchen samt det uheldige forhold, at prisafslagene er af fortrolig karakter og derfor kun kommer de købere tilgode, som tilfældigvis er bekendt med, at der „kan handles“ på priserne“.

Det, som denne redegørelse siger, er altså, at indenfor radiobranchen skiltes der med visse vejledende bruttopriser, som den almindelige køber tror er de priser, der gælder, men snakker han med radioforhandleren om sagen, er der mulighed for at opnå prisafslag. Dette sidste forhold er først blevet kendt nu ved monopoltilsynets redegørelse. Det kunne jo tænkes, at undersøgelser på andre områder kunne åbenbare lignende forhold og lignende muligheder.

Efter den gældende monopollovs § 13 kan monopoltilsynet foreskrive mærkning eller

skiltning med priserne på nødvendige forbrugsvarer, for hvilke der indenfor vedkommende branche ikke i rimeligt omfang finder sådan mærkning eller skiltning sted. I det nu fremsatte lovforslag skærpes denne bestemmelse — sådan må jeg forstå det — og monopoltilsynet får yderligere ret til at bestemme, at en vares sammensætning og oplysninger om dens holdbarhed skal angives enten på selve varen eller på dens emballage. Det er min opfattelse, at det af hensyn til en virkelig effektiv konkurrence er meget påkrævet med sådanne bestemmelser. Der bliver jo først tale om virkelig konkurrence mellem de forretningsdrivende, når kunderne fuldtud sættes i stand til at sammenligne priserne og sammenligne varernes kvalitet. Jeg er bekendt med eksempler, som viser, at der kan være stor forskel på priserne på samme varer i forskellige butikker. Jeg har selv oplevet, at der kan være stor forskel på prisen på kødvarer; de kan i visse butikker købes væsentligt billigere end i andre. Det gælder også et område som handelen med grønsager. Det forekommer mig at være meget vigtigt, at husmødre og andre, der foretager indkøb, i så høj grad som muligt vænnes til at sammenligne priserne, før indkøbene foretages. Først når det virkelig kan mærkes, at indkøbene lægges dør, hvor selve varen er billigere i forhold til kvaliteten end andetsteds, og man altså ser bort fra den mere eller mindre flotte udstilling og indpakning, kommer den helt rigtige konkurrence i stand. Det har hele tiden været vor opfattelse, at prismærkning og kvalitetsmærkning var meget vigtige hjælpemidler for den, der skal foretage indkøb. Jeg tror også, det er den rigtige måde at angribe prisproblemet på og i det lange løb vel også en af de mest effektive. Dermed hjælper man kunderne, køberne, til at være priskontrollører, og de er jo, når alt kommer til alt, de nærmeste til det.

Vi er naturligvis ikke blinde for, at der med bestemmelserne i de foreliggende lovforslag pålægges de erhvervsdrivende et vist besvær. På den anden side kan vi ikke indse, at forslagene i deres indhold går nogens ret for nær. Hvad man mener det rigtigt at gennemføre overfor een befolkningsgruppe, kan det ikke være forkert at gennemføre overfor en anden. Tværtimod

[Poul Hansen (Kalundborg).]

bliver der tale om en ligestilling, som jeg synes alle udfra både demokratiske og sociale synspunkter må kunne tilslutte sig.

Jeg vil også gerne understrege, at det af hensyn til den almindelige økonomiske situation er af stor værdi at holde prisudviklingen mest muligt i ro. Vi har siden sidste sommer opnået en væsentlig forbedring i valutastillingen, men endnu er vor økonomi anstrengt og sårbar. Det ses bl. a. af den, formentlig dog kun midlertidige, forværring af valutastillingen, der har været i første halvdel af april, og som vel har sine særlige årsager i forbindelse med hele den situation, vi har været inde i.

Den lovgivning, vi her behandler, må derfor også, synes jeg, ses i denne videre sammenhæng. Som et led i den politik, der tilsigter en stabilisering af vor økonomi, og som en social og demokratisk retfærdighedshandling kan jeg derfor anbefale de to foreliggende lovforslag til hurtig og villig behandling i det høje ting.

Anker Lau: Der er sikkert ikke tvivl om, at det har været med voksende forundring, at langt den overvejende del af den danske befolkning har fulgt det, der er sket herhjemme i de seneste uger. Der er ikke krig i verden, der er ikke nød i landet, og regeringen har dog indtil i dag rost sig af, at valutabalancen langsomt forbedres. Omslaget i dag kan jo nok mane til eftertanke.

Hidtil har man dog troet, at alle var klar over, at den fare, som truer os mere end noget andet, er inflationens fortsættelse og vækst. Vi har nu år efter år oplevet, at lønstigninger, prisstigninger og pristalsstigninger har jaget hinanden, kun til glæde for den højtærede finansminister, som har måttet neutralisere de valutamæssige virkninger og hindre befolkningen i at købe for alle pengene ved at indføre nye afgifter og skatter.

Pludselig står vi så i en situation, der viser, at i alt fald en del af befolkningen ikke har forstået dette — formentlig fordi man ikke har givet den reel besked om forholdene, men på god gammeldags politisk manér har vendt skytset og anklagerne mod andre dele af befolkningen. Denne politik og propaganda er vel så løbet løbsk,

og samfundet blev stillet overfor nye lønkrav af et sådant omfang, at de, hvis de blev gennemført, ville betyde en voldsom inflation med tilhørende valutakrise.

Der skete så det, at folketinget, som så ofte før, ophøjede et mæglingforslag til lov, som var anbefalet af begge parter forhandlere. Det er klart, at dette forslag ikke tilfredsstillede nogen af parterne — det er der heller ikke noget nyt i. Men at ville begrunde yderligere indgreb overfor det øvrige sagesløse erhvervsliv, som ikke har krævet noget, med, at mæglingforslaget ensidigt var vendt imod den ene part, er efter min mening helt forkert. På samme måde som det må have været en forudsætning for den anden part, at forligsforslaget løb i to år, må det også have været en forudsætning, at erhvervenes øvrige forretningsmæssige vilkår forblev uforandrede.

Men nu kommer alligevel den højtærede handelsminister med et forslag, som med eet slag vil gennemføre kontrolforanstaltninger med hele erhvervslivet af en endnu værre karakter end dem, vi kendte under og efter krigen. Vi var nu endelig kommet af med alt det, der hindrede erhvervslivet i at udføre sin mission på en naturlig måde. Vi var på vej til en tilstand med konkurrence, lavere priser og bedre varer, en udvikling, som den nuværende regering desværre har forstyrret gennem sin inflationsfremmende politik.

Folketinget gennemførte i smuk og saglig enighed en monopolløve for et år siden, en lov, der rigtigt administreret ville kunne ramme alt det, der skal rammes af misbrug med konkurrencebegrænsninger, uden skade for et sundt og frit erhvervslivs udvikling — det var vi enige om. Desværre har ministeren ikke fra starten administreret denne lov i den samarbejdsånd, hvori den blev givet, og også dette har noget af ansvaret for, at der stadig har været fremkaldt en kunstig, politisk betonet uro på dette område.

Men alt det, vi sidste år var enige om hørte en unormal fortid til, benytter den højtærede minister den øjeblikkelige situation til at søge gennemført påny i skærpet form. Den højtærede minister skylder os besked om, hvor hun finder den saglige begrundelse herfor. Jeg tror, ministeren må forberede sig på i det kommende udvalg nærmere at

[Anker Lau.]

begrunde, hvorfor vi skal lægge hele erhvervslivet under administration, fordi arbejderne har fået gennemført nogle forbedringer, som de ganske vist ikke er tilfredse med.

Lovforslaget om indseende med priser går ud på at hindre, at der ude i erhvervene lægges avance på det tillæg til omkostningerne, som arbejderne har opnået. Man forstår dog i almindelighed, at lønforhøjelser må give sig udslag i prisforhøjelser, selvom der i anden lov, som jeg ikke skal beskæftige mig med — det vil det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen gøre — gives administrationen myndighed til at skønne, at den eller den branche selv har råd til at betale de øgede omkostninger.

I det omfang, konkurrencen gør det muligt, og principielt i alle tilfælde, må man have ret til at forøge avancen i takt med stigningen i priser og omkostninger. Hvis dette ikke sker, vil erhvervene ikke i længden have mulighed for at fortsætte virksomheden i det hidtidige omfang, end-sige få den til at vokse. Jeg må ligeledes finde det uansvarligt, især af den højtærede minister, der har ansvaret for erhvervenes trivsel, at ville hindre, at man anvender genanskaffelsesprincippet ved prisberegningen. Det bliver jo simpelthen med stigende markedspriser umuligt at forsyne landet med den nødvendige varemængde, hvis dette princip fastholdes.

Jeg skal dog ikke ved denne lejlighed gå dybere ind i en argumentation på disse yderst vigtige områder, idet jeg nærer den saglige tro, at den højtærede handelsminister snart vil gøre den opdagelse, at hun med dette lovforslag forsøger at skyde spurve med atombomber.

Jeg vil henstille til den højtærede minister at lade undersøge, hvad de vedtagne lønstigninger vil betyde i priserne på en række af vore almindelige forbrugsvarer, og så regne den avance ud, som det kan tænkes at erhvervene med rimelighed vil beregne sig. Jeg tror, at dette bliver til så små beløb, at det må forekomme helt urimeligt at fremsætte et lovforslag af denne karakter.

Ifølge lovforslaget må priserne ikke for- højes med mere end de direkte udgifter til stigningen i indkøbspris, transport og om-

kostninger efter den 12. april. Hver enkelt virksomhed over hele landet skal udarbejde en fortegnelse over de den 12. april beregnede priser, og denne liste skal på anfordring forevises monopoltilsynet. Hertil kommer, at alle landets erhvervsvirksomheder, store som små, selvom det drejer sig om forhøjelser i overensstemmelse med lovforslaget, skal indsende indberetning om alle prisstigninger til monopolmyndighederne med en redegørelse for forhøjelsen.

Dette kan ikke være ministerens alvor; jeg kan levende forestille mig det papirbjerg, der i visse perioder ville hobe sig op på Nørregade, samt alle de planer om udvidelser i monopoltilsyn og postvæsen, som dette ville afstedkomme. Og hvad koster så ikke alt det?

Løvrigt får monopoltilsynet generel be- myndigelse til undersøgelse og kontrol i en grad, som jeg ikke tror nogen dansk arbejder ville finde sig i.

Hertil kommer så en række bestemmelser om skiltning og kvalitetsmærkning, hvis værdi ikke står i noget rimeligt forhold til de problemer, man ønsker løst. Det kan ikke være den højtærede ministers alvorlige mening at ville gennemføre dette lovforslag eet år efter monopollovens vedtagelse og uden nogen påviselig saglig grund til frygt for skadelige avanceberegninger som følge af lønstigningen.

Jeg ser da også i Aftenberlingen for i dag, at problemet forud har været behandlet andetsteds, idet man i det såkaldte Dahlgaaardske udvalg har ført forhandlinger med monopolrådet om, hvordan sådan noget skulle gøres. Såvidt jeg forstår, foreligger der et memorandum herfra, og jeg må måske med den højtærede formands tilladelse citere, hvad „Berlingske Aftenavis“ mener er konklusionen af dette memorandum fra monopoltilsynet:

„Konklusionen af dette memorandum er, at kun i tilfælde af meget stærke prisstigninger, der kommer udefra, som f. eks. under Koreakrigen, kan man vente at få resultater af en sådan kontrol, der står i blot rimeligt forhold til besværet og omkostningerne.“

Jeg tror, det bliver nødvendigt for det udvalg, der formentlig nu bliver nedsat, at man også får det materiale frem til bedøm- melse af forslagets praktiske muligheder.

[Anker Lau.]

Efter at have hørt den højtærede ministers fremsættelsestale forekommer det mig berettiget ved denne lejlighed at sige lidt om begreberne priser, avance og konkurrence i almindelighed.

Af ministerens tale måtte man få det indtryk, at en pris var et tal, som man blot skrev på en prislister, så lå den fast under alle forhold. Ministeren synes at forudsætte, at mærkevarsystemet, bruttoprissystemet, der dog også er underkastet konkurrencens lov, er det fremherskende her i landet. Ministeren har jo netop selv bekæmpet dette system; det er ikke og har ikke været det fremherskende i det danske erhvervsliv og skal efter min mening heller ikke være det.

Men så let er det ikke. I almindelighed må man sælge til de priser, konkurrencen tillader, og hvor konkurrencen er begrænset, har vi jo monopolloven. Ofte må varer af mange forskellige grunde sælges med tab; ingen finder på at erstatte erhvervene disse tab. Ofte sælges varer til forskellige priser som led i et større hele. En pris er kun sjældent en een gang fastlagt størrelse og skal heller ikke være det; først når året er gået, opdager erhvervsvirksomheden, hvad den i virkeligheden har haft ud af det.

Nogle prisstigninger bringer rigdom til landet, andre bringer fattigdom. Eksportprisernes stigning vil gøre os velhavende, medens importprisernes stigning bringer os fattigdom. I disse dage oplever vi et prisfald på landbrugets varer, altså på maden, som vi utvivlsomt alle her erkender er til skade for landet — men naturligvis skal der nok være dem, der glæder sig derover af andre grunde — det er også et led i billedet i dag. Uden hensyn til godt eller ondt fra prisudviklingens side har vi imidlertid stadig her i landet også i fremtiden pristalsreguleringen af lønningerne; det er dog endelig også noget, man må understrege i den nuværende, noget nervøse situation.

Priserne er iøvrigt ligesom renten og valutakurserne balanceredskaber, som den liberale økonomi bygger på. Når en pris stiger, kan det være udtryk for øgede produktionsomkostninger, men det, der afgør forbrugerprisen, er efterspørgslen, og ofte er prisstigninger udtryk for et misforhold mellem tilbud og efterspørgsel.

Hvis man så benytter sig af pristalsreguleringen på omkostningerne, kommer man aldrig ud af dette misforhold, og så griber man til højere skatter, afgifter og told o. s. v. for at bremse efterspørgslen. Det er hele denne udvikling, vi har set i de senere år.

Alt dette kunne man undgå ved at lade prismekanismen virke efter dens hensigt. Når prisen stiger, købes der mindre, og forholdet mellem tilbud og efterspørgsel trækker sig i lave. Opstår der så herved sociale problemer, er vi jo ikke ukendt med at løse dem. Mange af de problemer, der nu sætter os grå hår i hovedet, ville løse sig af sig selv, hvis vi alle forstod dette, og hvis de folk, som arbejderne har tillid til, ville sige det til dem og ville slå en streg over mere end en menneskealders propaganda mod andre dele af den danske befolkning.

Man har tilsyneladende det indtryk, at avancen er noget, der uden videre kan sidestilles med lønindtægt. Det er også helt forkert. Avancen har mange andre opgaver end at skaffe dækning for det, en forretningsindehaver skal bruge til at leve af; den skal bl. a. indeholde lønnen til medarbejderne, den skal indeholde en rimelig opsparring til finansiering af forretningens vækst, til højere priser og højere omkostninger. Jo mere disse ting stiger, jo mere kapital skal der bruges. Avancen skal endelig dække den risiko, som enhver virksomhed er udsat for. Ingen tænker på at dække tabene, medens alle synes ude efter fortjenesten, når der er nogen.

Og så endelig konkurrencen, som enhver socialdemokrat og kommunist altid forudsætter afgået ved døden — undtagen den, der kommer fra udlandet; den må man for enhver pris undgå. Mon vi dog ikke alle her har et temmelig stærkt indtryk af, at dette med, at konkurrencen er død, mere er en politisk påstand med perspektiv end en realitet? Vi, der kender erhvervslivet, ved, i hvor høj grad konkurrencen nu udfolder sig, og det er helt i sin orden, at denne udvikling får lov til at fortsætte.

Vi har imidlertid en regering, der netop fremmer enhver udvikling i modsat retning gennem monopoler, kontrol, indseende o. s. v. Vi har en regering, som holder konkurrencen ude på markedet for færdigvarer,

[Anker Lau.]

og som ikke hidtil har villet fortsætte den liberalisering, der netop er udtryk for den sunde konkurrence, som skal til for at gøre os selv konkurrencedygtige.

Vi har endvidere en regering, som mere end noget andet har bidraget til prisforhøjelser som følge af den udvikling, jeg skildrede før, ved at lægge store omsætningsafgifter på sidste forår og store toldforhøjelser på i vinter. Mærkeligt nok, at da dette toldforslag var til behandling, hørte man ikke den mindste lyd, hverken fra regeringen eller fagforbundene, om det hensyn, man skyldte forbrugerne, tværtimod.

Hvis regeringen for alvor vil gå konkurrencens vej, liberaliseringens vej, de lavere prisers vej, i stedet for de høje omkostningers, kontrollens og overadministrationens, så er vi til at få i tale. Men iøvrigt tror jeg, den højtærede minister allerede har forstået, at mit parti ikke kan medvirke til gennemførelse af prislovsforslaget.

Thorkil Kristensen: Som det allerede er fremhævet af de foregående ærede ordførere, er det kun godt et års tid siden, den monopollov blev vedtaget, som den høje regering nu foreslår ændringer i.

Jeg synes, der er grund til at fremhæve, at denne monopollov blev vedtaget efter meget lange og meget indgående forhandlinger, som strakte sig over to folketingsamlinger. Den blev fremdeles vedtaget ved et forlig på bredt grundlag, idet forliget omfattede alle de fire gamle partier i det høje ting, og det blev til på den måde, at man bøjede synspunkterne imod hinanden; der blev gjort indrømmelser fra alle sider, for at vi kunne nå frem til noget, som vi kunne samles om at forelægge for folketinget.

Det er altså dette forlig, som den ene af de fire forligspartnere allerede nu kun godt et år efter søger på visse punkter at komme bort fra, og når jeg ser på de to foreliggende lovforslag, hvoraf jeg særlig skal holde mig til forslaget om ændringer i monopolloven, går forslagene jo ud på, at man søger at genoptage nogle af de ting, som netop gik ud som følge af vore forhandlinger i monopollovsudvalget.

Jeg mindes ikke i de år, jeg har haft

sæde i tinget, at man så kort efter et stort og omfattende forlig fra den ene forligspartners side søger at komme bort fra det, vi med store vanskeligheder var nået til enighed om. Jeg ved nok, at den høje regering har store vanskeligheder i øjeblikket, idet den har fået besvær med nogle af sine egne, som vi plejer at sige; men selvom nød bryder alle love, er det dog farligt for et land, hvis regeringen er i så stor nød, at den skal til at bryde de almindelige love for, hvad der er god parlamentarisk skik. Hvad ville man egentlig have sagt, hvis venstre et år efter den nye grundlovs vedtagelse havde foreslået at genindføre landstinget, fordi vi havde fået visse vanskeligheder med nogle af vore egne i anledning af den nye grundlov? Det ville jo have været noget tilsvarende, og jeg vil egentlig gerne vide, hvad vore partnere i grundlovsforliget ville have ment om noget sådant. Så meget om fremgangsmåden her, som jeg synes ser ilde ud.

Hvad angår det foreliggende lovforslags indhold, går det, som jeg nævnte, netop ud på at tage noget af det op igen, som vi blev enige om at stryge i det oprindelige monopollovsforslag. Det skal jeg nu ikke uddybe nærmere, men der er et andet synspunkt, som i den foreliggende situation forekommer mig at være af afgørende betydning, dette nemlig, at hvis de to her foreliggende lovforslag skulle blive vedtaget, betyder det, at folketinget, at lovgivningsmagten, bryder ind og ændrer ved forudsætningerne for det mæglingforslag, vi selv ophøjede til lov for nogle få dage siden. Dengang parterne stemte om dette mæglingforslag, måtte jo begge gå ud fra, at den gældende monopollovgivning her i landet virkelig var gældende. Det ville bl. a. sige, at arbejdsgiverne, når de stemte for mæglingforslaget, måtte regne med, at den lønforhøjelse, der herved fremkom, kunne få de sædvanlige prismæssige konsekvenser i henhold til monopollovgivningens almindelige regler derom, det vil med andre ord sige, at når en arbejdsgiver ser sine lønomkostninger forhøjet, kan han på sædvanlig måde drage de prismæssige konsekvenser heraf indenfor lovgivningens rammer. Hvis vi nu pludselig en uge efter i en ny lov bestemmer, at det må han ikke, så vil det sige, at vi borttager grundlaget for

[Thor kil Kristensen.]

det mæglingforslag, der i sin tid blev stemt om, og som vi derefter ophøjede til lov. Sådan noget kan man ikke gøre i et ordentligt land, og jeg føler mig lidt ilde berørt over, at mit lands regering har set sig nødsaget til at foreslå noget af den art.

Man kan jo heller ikke se bort fra, at hvis noget sådant skulle blive gennemført, så ville det skabe en utryghed overfor kommende situationer af samme art. Hvordan skal man vente, at f. eks. arbejdsgiverne i fremtiden vil stemme for et mæglingforslag, hvis de kan risikere, at lovgivningsmagten en uge efter ved et eller andet vilkårligt indgreb ændrer forudsætningerne for det, der lige er vedtaget?

Dermed tror jeg at jeg har karakteriseret lovforslagets indhold tilstrækkeligt.

Det ærede medlem hr. Poul Hansen (Kalundborg) gjorde en bemærkning om, at skønt valutastillingen er forbedret i de sidste måneder, er vort lands økonomi endnu meget sårbar. Ja, det er rigtigt, men har det ærede medlem tænkt over, at hvis disse to lovforslag blev vedtaget, ville det virke til en svækkelse af valutastillingen? Hvis nemlig lønningerne forhøjes, uden at det får de normale prismæssige konsekvenser, ja, så bliver forbrugsstigningen jo større, end den ellers ville blive, med det resultat, at vi får en forringet valutastilling. Jeg tror, det ærede medlem er kommet for skade at fremsætte den udtalelse uden at have tænkt på, hvad det egentlig var for en realitet, han skulle tale om.

Må jeg til slut sige, at selvom nu den ene af de fire forligspartnere fra i fjor på denne måde tilsyneladende søger at komme bort fra det, vi blev enige om for godt et år siden, går jeg ud fra, at de andre tre forligspartnere står ved det, vi vedtog i fjor, og som landets økonomiske udvikling ikke har indeholdt noget grundlag for at ændre.

Jeg regner derfor ikke med, at monopollovsforslaget vil komme til afstemning her i tinget. Skulle det mod forventning ske, vil venstre af de grunde, jeg har nævnt, stemme imod det.

Weikop: Det kan være meget naturligt at fremsætte et forslag om prislovgivning i en situation, hvor der er fare for, at varemangel

vil kunne føre til en opskrunding af priser og avancer, med andre ord, hvis det kan antages, at nogle erhvervsdrivende vil udnytte forbrugerne på en ubillig måde. Men en sådan situation foreligger jo ikke i dag. Tværtimod er forholdet det, at varemængden er betydelig, så betydelig, at konkurrencen af sig selv regulerer priserne og dermed hindrer enhver udnyttelse af forbrugerne; og hvis konkurrencen på en eller anden måde bindes og derfor ikke kommer til naturlig udfoldelse, har vi jo monopolloven, der jo allerede har været omtalt flere gange, og som giver en klar hjemmel til at skride ind overfor urimelige priser og forretningsbetingelser, urimelige indskrænkninger i den fri erhvervsudøvelse eller urimelig ulighed i vilkårene for erhvervsudøvelse. Der kan derfor næppe være tvivl om, sådan som forholdene er, og med den lovgivning, der allerede findes, at der er tilstrækkelig beskyttelse for forbrugerne. Dertil kommer noget meget væsentligt, nemlig at den liberalisering, der allerede har fundet sted, og som antagelig skal udvides med henblik på de forpligtelser, vi er indgæet på, jo er en af de mest virksomme prisregulatorer, man har. Man taler jo endda til stadighed, jeg tør godt sige ganske særlig indenfor regeringspartiet, om en dumpinglov for at hindre, at bunden slås ud på priserne til skade for erhverv og beskæftigelse. Jeg tror nok at turde sige, at en eventuel dumpinglov og det foreliggende lovforslag ville stå til hinanden som ild til vand.

Alene dette skulle med tilstrækkelig tydelighed vise, at en skærpet prislovgivning ikke kan anses for påkrævet. Jeg må måske i så henseende henvise til, hvorledes det er gået indenfor tekstilområdet, der jo dog er af væsentlig betydning for forbrugerne. For et års tid siden indføjede man i loven om forbrugsbegrænsende foranstaltninger bestemmelser, der hindrede, at avancerne blev sat op, i lighed med det, der foreslås her; man måtte ikke forhøje de bruttoavancer, der var gældende den 1. marts 1955, uden tilladelse. Se, såvidt jeg ved, har der praktisk talt ikke været nogen, der har ansøgt om tilladelse til at forhøje bruttoavancerne, i hvert fald er det vist meget få — den højtærede minister kan jo oplyse herom — og dette turde med al ønskelig

[Weikop.]

tydelighed vise, at konkurrencen har været så skarp, at der ikke er forekommet nogen mulighed for at forhøje bruttoavanceerne. Det viser igen, at denne bestemmelse har været overflødig.

Må jeg forresten have lov at spørge: Skal bestemmelsen om avancebegrænsning i lov om forbrugsbegrænsende foranstaltninger stadig bibeholdes? Skal vi have tre forskellige love om avancebegrænsning?

På tekstilområdet er som på mange andre områder importen jo nu givet helt fri, og jeg kunne egentlig godt lide at spørge ministeren, om hun virkelig tror, at det indenfor et så vigtigt vareområde, som tekstiler må siges at være, vil være muligt at forhøje avanceerne, og om hun virkelig tror, at det er sagligt nødvendigt at træffe foranstaltninger som de nu foreslåede. Varemangel er der ikke for tiden, og der er ejheller udsigt dertil, tværtimod, importen er fri, og afsætningen er uhyre vanskelig. Det er tre faktorer, der turde overflødiggøre indgreb.

Hvis nu ministeren ville medvirke til en prissænkning på det meget vigtige område, som tekstilområdet er — det er jo et meget vigtigt forbrugerområde; børnene skal have tøj, arbejderne skal have arbejdstøj, alle den slags nødvendige ting skal købes — så skulle regeringen hellere medvirke til at få omsætningsafgiften afviklet. Forbrugerne betaler nu over 200 mill. kr. til finansminister Kampmann for at købe det mest nødvendige tøj. Her burde regeringen sætte ind, her burde regeringen hjælpe forbrugerne fremfor at gentage nogle avancebestemmelser, som altså på dette område tydeligt har vist sig at være overflødige. Og man må jo heller ikke glemme, at vil man bekæmpe inflationen også efter de retningslinier, der er fremsat fra mit partis side, er der her en vej frem, det har vi påpeget flere gange.

Man får et levende indtryk af, synes det mig, at regeringen skal finde en sydebuk, og man må spørge, hvor ministeren eller regeringen har beviset for, at de er

hvervsdrivende ikke har holdt avancerne indenfor rimelige grænser. Såvidt jeg ved, har den højtærede handelsminister for ikke længe siden ladet foretage nogle undersøgelser, som skal have vist, at der ikke har været anledning til — det var vist indenfor detailhandelens område — at hejse fare-signal, og det forekommer mig, at jeg har hørt det samme ved nogle møder, hvor den højtærede minister har været tilstede.

Dernæst kan man spørge, om prisudviklingen her i landet har formet sig på en anden måde end i de øvrige skandinaviske lande, om priserne er højere her i landet end i disse lande. Jeg kunne måske spørge regeringen, om den har skævet til de resultater, Norge har opnået ved sine stærke indgreb overfor det norske erhvervsliv, indgreb, der bl. a. har formet sig som en temmelig skarp priskontrol. Såvidt jeg kender til det, har prisforholdene i de andre skandinaviske lande ikke formet sig på en sådan måde, at man kan sige, at Danmark på prisområdet har en ugunstig stilling. Engrospristallet i Norge er fra 1948 til 1956 steget 57 pct. — i Danmark er det steget 41 pct. — og det endskønt der i Norge har været gennemført priskontrol på en måde, som ikke er eller har været kendt her i landet. Dette turde måske vise, at det er at foretrække at lade konkurrencen ordne tingene fremfor et af staten oprettet prisreguleringskontor.

Det er imidlertid ikke alene i Norge, engrospristallet er steget stærkere end i Danmark. Både i Sverige og i Finland er engrospriserne steget stærkere end her i landet, og ser man på leveomkostningsindekset i de fire nordiske lande, viser det sig, at stigningen har været stærkest i Finland og mindst i Danmark. Dette kunne måske sige regeringen, at man skal være varsom med indgreb, når man ser, at indgreb har givet resultater andre steder, som vi i hvert fald ikke tilstræber.

Kan man så som begrundelse for lovfor-slagetets fremkomst hævde, at de erhvervsdrivendes indtægter i de senere år er steget langt stærkere end andre befolkningsgrup-

[Weikop.]

pers indtægter? Det kan man da vist ikke. I tiden fra 1934 til 1954 er selvstændige handlendes ansatte indkomst steget med 143,3 pct., andre selvstændige erhvervsdrivendes med 193 pct., arbejderes i håndværk og industri med 222,6 pct., funktionærers med 212 pct. og tjenestemænds med 163 pct. Blot disse par tal viser, at selvstændige handlende har haft den mindste indtægtsfremgang i disse år; også dette gør det vanskeligt at få øje på regeringens begrundelse for lovforslagenes fremsættelse.

Med hensyn til prislovsforslagets avance- og prisbestemmelser vil jeg så gerne give den højtærede minister ret i, at sådanne bestemmelser ikke tidligere har været anvendt, end ikke i en periode, da der var virkelig varemangel, og da landet var ganske afskåret fra tilførsler. Bestemmelserne tyder på, synes det mig, at ministeren står det danske erhvervsliv noget fjernt. Der sættes f. eks. en bestemt skæringsdag for tilladelse til indregning af stigende omkostninger, som om det ikke udmærket kunne tænkes, at der forud for skæringsdagen har været stigende omkostninger, der endnu ikke er indregnet i priserne. Mange virksomheder — og det er vel iøvrigt de fleste — ændrer ikke priserne den dag, der sker stigning i omkostningerne, men venter, til der finder udskiftning eller fornyelse af varerne sted. Fabrikkerne udsætter forhøjelse af priserne, indtil forholdene tvinger dem dertil.

Det må vist også siges at være mindre velbetænkt at forlange, at alle landets erhvervsdrivende skal udarbejde fortegnelse over varepriser på en bestemt dag. Hvad skal alt det arbejde og papir til for de tusinder af virksomheder, hvor varerne skifter karakter måned for måned, sommetider dag for dag? Nytten af at indsende indberetning til monopoltilsynet, når en detaillist f. eks. har betalt mere for et par sko eller et par strømper hos leverandøren end hidtil, er det også meget svært at få øje på. Nej, papirmøllen sættes i gang som aldrig før, hvis de foreliggende forslag vedtages.

Det står heller ikke klart, med hvilken motiverings monopoltilsynet skal kunne foretage undersøgelser af den ene eller den anden art, når der måtte være anledning dertil, som det siges. I det hele taget er ordvalget om det, som monopoltilsynet kan foretage

sig, af en sådan art, at det kunne forenkles meget, for man kunne lige så godt skrive, at monopoltilsynet kan foretage alle de undersøgelser, der passer det.

En række bestemmelser tyder på, at handelsministeren har været meget utilfreds med det forlig, der blev sluttet mellem partierne om monopolloven, og som det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen var inde på.

Man får ligesom indtryk af, at nu skal den højtærede minister tage revanche og vise, at hun forstår at ordne tingene langt bedre, end minister Krag gjorde det under hendes sygdom, og langt bedre, end hendes partifæller gjorde det, de, der var med til at slutte forliget. Man kan vist sige, at utak er verdens løn, for det ærede medlem hr. Axel Ivan Pedersen gjorde dog en indsats, som alle anerkendte, og som jeg synes at den højtærede minister burde være taknemlig for, men ministerens utilfredshed med monopolloven træder tydeligt frem i kapitel II i lovforslaget om priser, det afsnit, som den højtærede minister har betegnet som oplysningsvirksomhed.

De spørgsmål, som dette afsnit omhandler, er absolut ikke mere aktuelle i dag, end da vi drøftede monopolloven for et år siden, og jeg tror at turde sige, at disse bestemmelser blev endevendt, før man nåede frem til et resultat og en enighed, der sikrede forbrugerne på en rimelig måde, altsammen på grundlag af en stor betænkning og meget forudgående arbejde. Det forekommer mig, at den højtærede minister sletter alt dette væk med en flot håndbevægelse, og jeg beklager forsåvidt, at det ærede medlem hr. Poul Hansen (Kalundborg) heller ikke i dag vil vedkende sig det forlig, han indgik i fjor. Jeg vil gerne sige: den højtærede minister må virkelig som andre bøje sig for et forlig og et forligs konsekvenser. Mit parti fik sandelig heller ikke monopolloven formuleret sådan, som vi ønskede det, men vi fandt dog ikke på kort efter, kort efter at være indgået på et forlig med socialdemokratiet og efter at have medvirket til lovforslagets gennemførelse at anbefale de kredse, der stod os nær, at arbejde på at få loven ændret, sådan som den højtærede minister gjorde det. Jeg forstår, at det er det, der nu er resulteret i dette lovforslag. Sådanne om-

[Weikop.]

stændigheder ved indgåelse af forlig må selvsagt fremkalde visse betænkeligheder, når der en anden gang skal drøftes forlig om sager, hvor den højtærede minister er med.

Jeg må sige, at jeg synes, det er noget underligt sjuskeri, at man stryger en paragraf om prismærkning i monopolloven og foreslår den indsat i skærpet affattelse i en anden lov, og det til trods for at alle dog for et år siden var enige om, at monopolloven skulle fremtræde som en helhed. Ja, man gør sig end ikke den ulejlighed at foreslå paragraftallene ændret, når man trækker en paragraf ud af loven.

Når det foreslås, at monopolloven skal ændres sådan, at prisforhøjelser for de varer, der er opført på en særlig fortegnelse, altid skal anmeldes, selvom sådan anmeldelse efter monopolloven skulle bortfalde den 1. juli 1956, må jeg også her henvise til, at denne dato indgik som et forlig mellem partierne. Der var meget store drøftelser derom, men det var et forlig.

En meget vidtgående bestemmelse ønskes indføjet i monopolloven, nemlig den, at monopoltilsynet kan bestemme, at en branche — ja, der står virkelig „en branche“ — selv skal bære omkostningsstigningerne efter den 1. marts 1956, til trods for at virksomhederne indenfor en branche jo kan have vidt forskellig bæreevne. Det er svært at få øje på begrundelsen for at give monopoltilsynet en så vidtgående bemyndigelse. Jeg synes, at der skal en næsten enestående dristighed til at foreslå en så vidtgående bemyndigelse i en tid, hvor vi jo alle ønsker at komme væk fra bemyndigelseslove. Jeg kunne næsten have lyst til at spørge: Hvorfor arbejder man i denne bestemmelse med omkostningsstigninger efter den 1. marts 1956, når man i lovforslaget om priser arbejder med skæringsdatoen den 12. april 1956? Der er formentlig nogen visdom heri, men den er i hvert fald svær at se.

Når der i det hele taget foreslås så vidtgående bestemmelser overfor erhvervene, som tilfældet er, forstår man egentlig knap, at regeringen ikke har taget revl og krat med. Hvorfor har regeringen ikke taget takster og afgifter med eller hele transportområdet? Takster og afgifter, som opkræves af kommuner hele landet over, er ikke med. Der

er adskillige kommuner og institutioner, der opkræver takster og afgifter, som kan føre til meget høje priser, også selvom de pågældende kommunale virksomheder arbejder med meget betydeligt overskud. Alt dette påvirker jo dog priserne. Det afgørende for regeringen må da have været, at ingen må kunne påvirke priserne i opadgående retning, eller rettere sagt, at man vil søge at hindre, at priserne påvirkes i opadgående retning. Men når man har undladt at tage visse ting med, ser det ud, som om det har været et vist hastværksarbejde til trods for, at man jo nok tør sige, at man har skrabet bunden, når det drejer sig om det private erhverv.

Udgangspunktet for denne lovgivning er, som det er blevet sagt, faktisk mæglingforslaget, og man må ikke glemme, at både arbejdsgiverne og De samvirkende Fagforbund er gået ind for dette forslag. Jeg er derfor helt enig med det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen i, at man er gået ind for dette mæglingforslag under forkerte forudsætninger, hvis de lovforslag, der foreligger her, bliver gennemført.

I lønoverenskomsterne sikres der en bestemt løn, dyrtidsregulering, arbejdstid og andet; det gør der altid, men de erhvervsdrivende sikres jo ingen af delene. Der er tusindvis af stræbsomme erhvervsdrivende, der sidder i langt mere usikre og dårlige kår end de folk, der sikres løn- og dyrtidstillæg gennem overenskomsterne. Jeg siger slet ikke dette, fordi jeg mener, at de erhvervsdrivende skal have sikkerhed for at opnå en bestemt fortjeneste eller have dyrtidstillæg, selvfølgelig ikke. De erhvervsdrivende må tjene mere eller mindre og tage de tab, som forholdene fører med sig; det er de erhvervsdrivendes vilkår. Men erhvervene må sikres imod overflødige indgreb, og både forbrugerne og erhvervene må værnes mod, at der opbygges et stort og kostbart administrationsapparat, der savner begrundelse. Disse lovforslag medfører dynger af papir og udvidelse af kontorer, som staten skal bruge penge til, og som forbrugerne skal betale. Når man ved, at de i sin tid gennemførte sparebeviser kostede 14 mill. kr. i administration, kan man tænke sig, hvad lovforslagene indebærer af udgifter.

Derfor er det naturligt, at jeg også berører det, der står i „Berlingske Aftenavis“

[Weikop.]

i dag, nemlig at embedsmændene i monopoltilsynet skal have fremhævet, at en pris- og avancekontrol, hvis den bliver gennemført nu, vil kræve et langt større administrationsapparat end det, vi havde under krigen, og denne gang vil det, som det siges, være meget vanskeligere at skabe forståelse for, at brancherne skal underkaste sig en kontrol. Jeg forstår det sådan, at man fra embedsmændenes side har ment, at dengang var det en bydende nødvendighed at have en priskontrol, og det forstod erhvervene også.

Jeg ved ikke, om det, der står i „Berlingske Aftenavis“, er refereret rigtigt, men jeg spørger den højtærede minister: Er det rigtigt, at monopoltilsynets embedsmænd har udtalt sig som refereret i „Berlingske Aftenavis“? For hvis det er tilfældet, må jeg sige, at der er rejst nogle advarende røster overfor regeringen om at undgå at skabe et administrationsapparat, der, som man faktisk siger, ikke kan nytte ret meget, undtagen hvis man kommer i en situation som den, vi i sin tid havde under Korea-krigen. Jeg stiller dette spørgsmål direkte til den højtærede minister.

Til slut vil jeg fremhæve, at vi for vort vedkommende ikke vil være med til at baste og binde erhvervene, og den tid må antagelig snart komme, da regeringen vil forstå, at man ikke kan kaste omkring med erhvervene for at tjene snart det ene, snart det andet formål — også i politisk henseende. Erhvervene må altid være så frit stillet, som de givne forhold tillader; de folk, der mistænkeliggør erhvervene, burde engang selv gå ud i det frie erhverv og dele det frie erhvervs vilkår, så ville der, tror jeg, være langt bedre forståelse for, at det at drive erhverv er langt vanskeligere, end man aner, og at risikoen for tab er lige så stor som chancen for gevinst. Regeringen kan eller vil øjensynlig ikke forstå dette.

Jeg synes, at de foreliggende lovforslag viser, at regeringen ikke har forståelse for erhvervenes væsen og vilkår, og en sådan mangel på forståelse fra regeringens side må selvsagt medføre, at vi ikke kan medvirke til gennemførelsen af lovforslag, der ikke er til gavn for forbrugerne, men til besvær for erhvervslivet og samtidig — det vil jeg gentage — må betyde kolossale ud-

gifter for staten, udgifter, som, når det kommer til stykket, enhver forbruger her i landet må være med til at bære.

Bertel Dahlgaard: Der vil jo altid hos forbrugerne være en berettiget interesse i, at der ikke i omsætningen beregnes en urimelig avance, og denne interesse vil navnlig føles stærkt i tider, hvor der kan være en ængstelse for at komme ind i det, vi er vant til at kalde den onde cirkel, hvor lønstigninger veksler med prisstigninger. Det er de samme synspunkter, der har ført til den stærke modstand mod lønstigninger, og som igen førte ind i den konfliktsituation, vi nu har gennemlevet. Endelig er det også lignende synspunkter, der fører til, at visse grupper af producenter, f. eks. landbruget, ser med agtpågivenhed på, hvor stærkt priserne stiger på vejen fra producent til forbruger. Det er derfor kun rimeligt, at der gives anledning til at gennemdrøfte og gennemarbejde de problemer, der her foreligger, således som de foreliggende lovforslag også giver anledning til. Men det er da så meget vigtigere, at det, man eventuelt foretager sig, bliver af en sådan karakter, at det for det første er rimeligt, og at det er holdbart, er praktisk gennemførligt, at det med andre ord lader sig administrere. Det er ud fra disse synspunkter, jeg vil sige nogle ord om de to forslag, den højtærede handelsminister har fremsat.

Jeg tror, det vil være praktisk, at man søger at systematisere de spørgsmål, forslagene rejser, så meget mere som ministeren helt undlod dette i sin fremsættelsestale og de bemærkninger, der ledsager forslagene, i så henseende helt mangler den vejledning for folketinget, som jeg synes det er handelsministeriets pligt at give. Lovgivningsmæssigt deler omsætningen sig i to områder. Det ene område er det, der falder ind under monopollovgivningen, d.v.s. hvor monopoler og aftaler begrænser den fri konkurrence, det andet område er da det, der falder udenfor monopollovgivningen. Jeg skal først omtale det sidste område, idet jeg senere skal vende tilbage til monopolområdet.

Det område, jeg nu taler om, er altså det, der behandles i det foreliggende forslag om indseende med priser, og som tilsigter et avancestop for varepriser indenfor indu-

[Bertel Dahlgaard.]

stri, håndværk og handel. I det praktiske liv vil forholdet her i dag være dette, at en del priser stort set er i ro og ikke vil rammes af øgede omkostninger. Dernæst er der forskellige områder, hvor der hersker en stærk konkurrence, som sætter en naturlig grænse for prisstigningerne, og så er der endelig et betydeligt område, hvor den sædvanemæssige procentberegning for avancens vedkommende kan medføre, at priserne stiger med et større beløb end omkostningsstigningen. Det er denne del af vareområdet, forslaget kapitel I tager sigte på.

Nu er det klart, at når forslaget tager sit udgangspunkt i priserne en bestemt dag, nemlig den 12. april, må forslaget nødvendigvis virke i flæng. Det rammer hårdt de handlende, der i forvejen har været tilbageholdende, som har været rimelige i deres prisenberegninger. Men dernæst melder sig de praktiske vanskeligheder ved de bestemmelser, forslaget indeholder. Forslaget bestemmer, at der i en række industri-, håndværks- og handelsvirksomheder skal udarbejdes en fortegnelse over de den 12. april gældende priser for hver enkelt vare, den være sig nok så ubetydelig, og denne fortegnelse skal da ligge i forretningen tilgængelig for myndighedernes tilsyn. Det drejer sig vel om ca. 75 000 detailvirksomheder, nogle tusind engrosvirksomheder og vel ca. 100 000 håndværks- og industrivirksomheder.

Man spørger da først sig selv, hvilke muligheder der er for at kontrolere, at de 12. april-priser, der opføres på denne fortegnelse, virkelig er de rigtige. Der foreligger, såvidt jeg kan se, overhovedet ikke en sådan mulighed. Når man ved, at disse priser skal danne udgangspunkt for, hvilke priser der senere må tages, vil der selvfølgelig være en overmenneskelig fristelse for de pågældende erhvervsdrivende til at sætte dem i overkanten, så forslaget ligefrem kan komme til at virke mod sin hensigt, nemlig i varefordyrende retning. Men dernæst: Kan den enkelte erhvervsdrivende overhovedet fæstne en sådan pris? Man må huske, at det drejer sig om de mangfoldigste og de mest forskelligartede tilfælde, hvor konkurrencen har ført til, at samme vare på samme tidspunkt sælges til forskellige

priser til forskellige kunder afhængig af kvantum eller afhængig af andre mere eller mindre tilfældige individuelle forhold, og aftalepriser fremsættes i tilbud under konkurrence med andre virksomheder og så fremdeles. Hertil kommer, at varer ustandselig skifter karakter, og nye varer er kommet frem.

Dernæst bestemmer § 3, at disse ca. 200 000 virksomheder skal give indberetning til monopoltilsynet om enhver prisforhøjelse, der sker som følge af stigning i indkøbspriser, transportomkostninger og stigning i driftsomkostninger, herunder også lønstigninger, altså omkostninger, som forslaget anerkender som grundlag for prisstigning. Købmanden skal meddele prisstigning for en dåse konserves, grønthandleren for 1 kg kartofler, manufakturhandleren for en skjorte, isenkrammeren for en knibtang, møbelhandleren for møbler og så fremdeles i det uendelige. Det drejer sig om et utal af tilfælde for et utal af virksomheder og for hver enkelt nok så ubetydelig vare en redegørelse for det omkostningsmæssige grundlag for prisforhøjelsen. Jeg tør sige, at monopoltilsynet vil drukne i papir og uden nogen som helst mulighed for at føre en kontrol af blot nogen betydning. Derimod vil postvæsenet tjene tykt på de millioner af breve, som hver måned vil strømme ind til monopoltilsynet.

Jeg beder ministeren undskyldte, at jeg siger det så bramfrit: dette kan ikke være tilstrækkelig gennemtænkt. Jeg er forbavset over, at forslaget om disse bestemmelser er fremsat, og jeg beklager, hvis det eventuelt kommer til at modvirke fornuftige bestemmelser på andre områder, som virkelig kan begrundes og få betydning, og som vi er rede til at forhandle om. Hemmeligheden er vel, at den højtærede minister ikke har iagttaget forskellen mellem, hvilke metoder der er anvendelige i tider med varemangel, og hvilke metoder der er anvendelige og forsvarlige i tider med normal vareforsyning. I sådanne tider må man forstå, at det mest virkningsfulde, hvis man ønsker at sikre rimelige priser, er, at man bidrager til øget og skærpet konkurrence, medens fremgangsmåderne fra varemangeltiden kun i visse undtagelsestilfælde fører til resultat.

Lovforslagets kapitel II går ud på at

[Bertel Dahlgaard.]

give monopoltilsynet beføjelse til at følge den indenlandske prisudvikling. Såvidt jeg kan se, tager denne bestemmelse sigte på lignende forhold som det, man har i Sverige, den såkaldte „prisövervakning“. Det svenske priskontrolnævn tager fra tid til anden et eller andet vareområde op til undersøgelse for at konstatere avanceudviklingen for eventuelt på grundlag heraf at forhandle med den pågældende branche og for eventuelt at orientere offentligheden. Jeg kender ikke tilstrækkeligt til, hvilken betydning denne bestemmelse har haft i Sverige, men som vejledning for forbrugerne i deres daglige indkøb kan den ikke få betydning, sådan som jeg af bemærkningerne ser at man forudsætter. Men det er selvfølgelig et spørgsmål, som kan overvejes udfra de synspunkter, udfra hvilke bestemmelsen er givet i Sverige.

Kapitel II indeholder endvidere udvidede beføjelser til monopoltilsynet med hensyn til at kræve prismærkning og prisskiltning og kræve angivelse af andre oplysninger om varers sammensætning og holdbarhed. Det er jo et område, der allerede nu er under udvikling gennem forhandling og samarbejde mellem erhverv og forbrugerråd, ligesom problemet behandles i varekvalitetsmærkningskommissionen. Fra det offentlige side kan denne udvikling sikkert gives et skub fremefter, men ministeren vil nok være enig med mig i, at dette spørgsmål ikke egner sig særligt for en hastelovgivning. Vi må nu erkyndige os om, hvorvidt kommissionens arbejde nærmer sig sin afslutning, således at man kan få noget at bygge videre på.

Jeg kommer hermed til det forliggende forslag til lov om ændring i lov om tilsyn med monopoler og konkurrencebegrænsninger. Jeg minder om, at det er så heldigt, at monopollovens bestemmelse om, at bindende bruttopriser kun er gældende med monopoltilsynets godkendelse, træder i kraft den 1. juli i år, og der er vel nogen udsigt til, at hovedparten af bindende bruttopriser herefter bortfalder den 1. juli. Jeg er tilbøjelig til at tro, at denne bestemmelse i hvert tilfælde vil få større prismæssige virkninger, end bestemmelserne på hele det område, jeg før omtalte, ville få, da mini-

steren her foreslår noget, der ikke kan praktiseres.

Hertil følger sig et andet problem i forbindelse med monopolloven. I øjeblikket er det sådan, at virksomhederne på en række vareområder, der vil falde ind under monopolloven, ikke kan gennemføre prisforhøjelser uden monopoltilsynets godkendelse, men denne bestemmelse falder i henhold til monopolloven bort den 1. juli i år. Jeg var, som det vil være adskillige af de ærede medlemmer bekendt, under behandlingen af monopolloven imod, at denne bestemmelse skulle falde bort under de økonomisk set relativt urolige forhold, hvorunder vi endnu lever, men desværre havde handelsministeren selv foreslået bestemmelsen. Jeg ser nu, at ministeren er kommet på andre tanker, og der vil nok være grundlag for forhandling på dette punkt. Jeg kan ikke tænke mig, at det ærede medlem hr. Thorvil Kristensen vil fastholde betydningen af enigheden om monopolloven så rigoristisk, at en sådan bestemmelse ikke skulle kunne røres, for så ville man faktisk aldrig turde træffe en aftale om et betydningsfuldt lovgivningsområde. Jeg har ikke tænkt mig, at jeg skulle have afgivet et sådant løfte; det er selvfølgelig ikke tilfældet.

I det hele taget tror jeg, at den højtærede minister i højere grad skulle have beskæftiget sig med monopol- og aftaleområdet. Jeg beder også ministeren lægge mærke til, at det prisstop, man opererer med i Norge, såvidt jeg ved, holder sig indenfor de vareområder, der er anmeldelsespligtige til kartelregistret deroppe.

Der er også et andet monopolområde, ministeren burde skænke større opmærksomhed. Der knytter sig til en række af hjemmemarkedets varer i høj grad en slags monopol derved, at indførsel er forbudt eller begrænset af importrestriktioner; dette gælder varer på den bundne liste, og det er på dette område, de største pris- og avanceudnyttelser finder sted. Under vareforsyningslovens behandling i december i fjor gav ministeren løfte om, at der skulle tilvejebringes et materiale, som muliggjorde en sammenligning mellem priser i andre lande, navnlig Sverige, og tilsvarende priser i Danmark. På visse vareområder ligger det sådan — det kan man være forvisset

[Bertel Dahlgaard.]

om — at blot en mindre lempelse — jeg siger oven i købet en mindre lempelse — i restriktionerne ville medføre et prisfald herhjemme og få langt større betydning end de bestemmelser i lovforslaget, jeg har kritiseret. Der er nu gået fire måneder siden vareforsyningslovens vedtagelse, og vi må i forbindelse med forhandlingerne om det foreliggende lovforslag se på det materiale, der måtte foreligge på dette område.

Jeg kan altså tilsige en saglig forhandling vedrørende de områder af virkelig betydning, jeg her har nævnt, men jeg håber, ministeren vil blive enig med mig om, at vi må undgå de ting, der blot vil give papirbjerge og samtidig blive til utålelig gene for det legitime erhvervsliv.

Aksel Larsen: Man bør vel ikke være ond ved ministeren, når ministeren nu dog foreslår noget, men det er mig ikke muligt at undlade ved denne lejlighed at minde om, at mit parti den 5. oktober 1955 — det er over $\frac{1}{2}$ år siden — her i tinget fremsatte forslag om indgreb mod urimelige priser og avancer, om foranstaltninger til at holde priser og avancer nede. Det tog sin tid at få forslaget til behandling, men da det endelig skete, blev det afvist dels af den højtærede handelsminister, dels af den højtærede statsminister, som henviste til, at det måtte være nok med en række undersøgelser, rundbordskonferencer, statistikker, håben på god vilje fra det, man kaldte erhvervene, o. s. v., og derpå blev vort lovforslag nedstemt, idet samtlige medlemmer af regeringspartiets folketingsgruppe sammen med de borgerlige partier her i salen stemte lovforslaget ned.

Jeg må også have lov til at minde om, at ved en bestemt lejlighed talte den højtærede handelsminister ved et husmodermøde her i København og gjorde sig til talsmand for den originale opfattelse, at priserne var faldende, og at der derfor ikke var nogen grund til at kræve indgreb mod prisstigning. Hvis disse lovforslag betyder, at ministeren er kommet på bedre tanker, er det naturligvis urimeligt at komme med bebrejdelser, og så skal jeg hilse forslagene velkommen.

Jeg hører af det ærede medlem hr. Poul

Hansen (Kalundborg), at disse lovforslag aldeles ikke er fremsat efter noget direktiv fra f. eks. de københavnske tillidsmænd, som det ærede medlem iøvrigt gjorde opmærksom på ikke har hjemmel hverken i landets eller i fagbevægelsens love. Ja, der er jo en del mennesker her i landet, som har gået og bildt sig ind, at det ærede medlem er demokrat; men nu forlanger han altså som betingelse for, at folk må komme sammen og snakke om tingene og eventuelt udtrykke deres mening i resolution, at deres forsamling skal have hjemmel i landets eller fagbevægelsens love. Tillidsmændene har iøvrigt hjemmel i visse love — men det ved det ærede medlem hr. Poul Hansen (Kalundborg) altså ikke. Tillidsmændene er i høj grad en faglig instans, en del af det faglige apparat. Uden dem kan arbejdet på arbejdspladserne ikke gå; de er legaliseret i overenskomster, de ved i høj grad, hvad der rører sig ude på arbejdspladserne, og de ved i høj grad, hvad arbejderne mener om sagerne. Og enten det ærede medlem hr. Poul Hansen (Kalundborg) synes om det eller ej, må han affinde sig med, at hvis det passer tillidsmændene for arbejderne i København eller en anden by at komme sammen til et møde, drøfte situationen, træffe visse beslutninger, vedtage henstillinger eller opfordringer til arbejderne, regeringen eller folketinget, ja, så gør de det. Men det ærede medlem hr. Poul Hansen (Kalundborg) forsikrer som sagt, at lovforslagene skam ikke er blevet til efter direktiv fra tillidsmændene.

Ærligt og redeligt — jeg synes ikke, det ærede medlem og hans parti behøvede at skamme sig, hvis lovforslagene var blevet til efter ønske eller krav fra arbejderne, som tillidsmændene repræsenterer. Det ville tværtimod være forfriskende, hvis man kom ud for, at en regering ville handle efter initiativ og ønske fra de folkemasser, den i særlig grad burde repræsentere, og som den i hvert fald hidtil i særlig grad har kunnet tælle med i sit vælgerkorps. Men uanset hvad der er årsag til, at lovforslagene er fremkommet, tror jeg ikke, det kan diskuteres, at de er kommet i forbindelse med det indgreb, man gjorde i overenskomstssituationen, da man ophøjede det af arbejderne forkastede mæglingforslag til lov. Det er jo derfor, man kommer med disse lovfors-

[Aksel Larsen.]

slag; man kommer med dem for at sige til arbejderne: nu vil vi gøre noget for, at den beskedne lønforhøjelse, I har fået — det er iøvrigt langt fra alle arbejdere, der har fået lønforhøjelse — også kan omsættes i forøget købekraft, og derfor vil vi søge at forhindre prisstigninger — eller i hvert fald visse prisstigninger. Hvis det ikke er meningen med disse lovforslag og deres fremkomst på dette tidspunkt, kan jeg overhovedet ikke se meningen med dem.

Jeg må hertil sige, at jeg håber, det ikke er for sent. Jeg må minde om, hvad jeg sagde fredag morgen ved anden behandling af lovforslaget om indgreb i arbejdsstridighederne — da gjorde jeg regeringen opmærksom på, at hvis den virkelig havde alvorlige hensigter i retning af at ville indføre skærpet priskontrol eller prisstop, burde den være kommet med lovforslag herom senest samtidig med, at den fremsatte sit lovforslag om ophøjelse af mæglingsforslaget til lov, og have gjort tinget opmærksom på, at mæglingsforslaget ikke ville blive ophøjet til lov, medmindre man godkendte, at der gennemførtes alvorlige prisregulerende foranstaltninger. Regeringen ville ikke lytte til mit råd. Nu har den foretaget indgreb mod arbejderne, og så kommer den bagefter og skal bede det borgerlige flertal i tinget, om det ikke vil være så elskværdigt at gribe ind mod urimelige priser og avancer — og så går det vel regeringen, som det gik borgervagten i eventyret, der kom for silde. I hvert fald har jeg ikke sporet nogen stor velvilje hos de ærede ordførere, som allerede har talt. Men jeg har et par ord at sige til dem.

De vender sig stort set principielt imod indgreb i erhvervslivet. Jeg giver ikke noget for disse principielle indvendinger. De folk, som forleden nat stemte for indgreb i erhvervslivet på den måde, at de ophøjede et af arbejderne med stort flertal forkastet mæglingsforslag til lov, de, der her i tinget stemte for, at arbejderne skulle arbejde efter visse love og tariffer, som de pågældende medlemmer ikke engang kendte, skal lade være med at komme og sige, at de principielt er modstandere af, at folketinget griber ind i erhvervslivet, eller at folketinget griber ind i indkomstforholdene. Det ærede medlem hr. Weikop sagde således, at han

ikke ville være med til at binde og baste erhvervene. Men det ærede medlem hr. Weikop ville meget gerne være med til at baste og binde 700 000 arbejdere — da havde det ærede medlem ikke noget imod statsindgreb. Jeg synes, dette må være tilstrækkeligt overfor de principielle indvendinger.

Jeg har imidlertid endnu en tilføjelse i anledning af det, der blev sagt af det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen. Det ærede medlem har advaret imod, at man forsøger at begrænse prisstigningerne, idet han siger, at hvis lønningerne forhøjes, uden at dette får prismæssige følger — altså uden at dette får varefordyrende følger — vil det bevirke, at forbruget øges, og derved vil valutaen og Danmarks økonomi lide skade. Det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen rider med andre ord her den kæphest, han har redet, så længe han har optrådt i den offentlige debat her i landet. Det begyndte han med allerede før krigen; jeg erindrer adskillige af det ærede medlems artikler i „Jyllandsposten“. Det ærede medlem rider den kæphest, at alt må stige, kun ikke arbejderne lønninger, i hvert fald ikke arbejderne lønningers købekraft. Det havde været rart, om det ærede medlem havde sagt det den nat, vi behandlede forslaget om mæglingsforslagets ophøjelse til lov; det havde været hyggeligt; om vi dengang havde fået besked. Det ærede medlem kommer nu med en række bebrejdelser, hvis holdbarhed jeg ikke kan kontrollere, bebrejdelser mod regeringen for, at den skal have brudt visse forudsætninger for et forlig indgået på et sted, hvor vi ikke havde adgang — for os holder man jo udenfor udvalgene. Men altså: hvis det var med den motivering, det ærede medlem stemte for regeringens indgriben mod fagforeningerne forleden, burde det ærede medlem have sagt det. Han burde ikke have gjort nogen røverkule af sit hjerte dengang; det er vel sent, at han kommer og siger det nu.

Dernæst skal jeg tillade mig at oplyse, at når arbejderne ønsker højere lønninger, er det naturligvis for at få højere købekraft; det er ikke for efterhånden at komme i den situation, at de kan køre deres løn hjem på en trillebør, medens det, de kan købe for den, kan bæres hjem i en vestelomme. Nej, når de vil have højere løn, er

[Aksel Larsen.]

det for at få forøget købekraft. Det var derfor, de stillede deres krav, det var derfor, de afviste mæglingforslaget, idet de mente, at dette forslag ikke gav dem så meget forhøjede lønninger, at disse i væsentlig grad ville forbedre deres købekraft, forbedre deres leveforhold.

Det er både karakteristisk og hårrejsende, at man nu efter regeringens indgreb mod arbejderne kommer her og siger: da der er gennemført visse ret beskedne lønforhøjelser, må vi sandelig sørge for, at der bliver givet fri bane for pris- og avancementstigninger, så at arbejderne ikke på nogen måde bliver bedre stillet, end de var før. Vi takker for den åbne bekendelse, selvom den kom sent; så ved arbejderne i hvert fald, hvor de har det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen og hans ligesindede.

Jeg er af den mening, at foranstaltninger mod urimelige priser og avancer er nødvendige. Det er de ikke, mener det ærede medlem hr. Weikop. Det ærede medlem siger: der foreligger intet om, at erhvervsdrivende vil udnytte situationen på urimelig eller utiltalende måde. Nå, så det foreligger der ikke! Det ærede medlem hr. Weikop kan umuligt være uvidende om, at under issituationen var der et par storkapitalistiske brændselsfirmaer i Aalborg, der benyttede isvanskelighederne som påskud til at sætte koksprisen i vejret med 1 kr. 50 øre pr. hl, også på de store beholdninger, de havde liggende, som var købt til gammel pris, og hvis pris ikke på nogen måde var påvirket af isvanskelighederne.

Det ærede medlem hr. Weikop kan ikke være ukendt med, at arbejderne ved de pågældende firmaer, støttet af hele Aalborgs befolkning, strejkede mod firmaerne i harme over disse urimelige prisforhøjelser. Det ærede medlem kan ikke være ukendt med, at hans eget partis presse — eller den presse, der taler hans partis sag — under denne strejke kun beskæftigede sig med at skælde ud over de strejkende arbejdere ved kulfirmaerne og anklage dem for at ville for-

hindre befolkningen i Aalborg i at få noget at putte i kakkelovnen, men aldeles ikke var forarget over den gemene udnyttelse af situationen, de pågældende firmaer præsterede. Jeg tror heller ikke, det ærede medlem hr. Weikop kan være uvidende om, at strejken endte med, at disse firmaer dels som følge af strejken, dels som følge af det tryk, de kom under fra den offentlige mening i byen, blev nødt til igen at sætte deres kokspriser ned.

Hvis det ærede medlem vil have eksempler, kan jeg komme med en del flere, men jeg synes, dette eksempel tilstrækkeligt tydeligt beviser, at der virkelig findes folk, som ikke generer sig for på groveste måde at udnytte situationen. Derfor er det helt forkert at sige, at foranstaltninger er unødvendige. Jeg er bekendt med, at der i mandags, den 16. april, om morgenen var visse virksomheder her i landet, hvis præstationer i det væsentlige består i arbejdsydelser, altså reparationsvirksomheder og lignende, som med det samme 3-, 4- eller 5-doblede regningsprisen for en arbejdstime i forhold til den lønforhøjelse, de endnu ikke var begyndt at skulle udbetale til arbejderne. Jeg tror, at en 3-, 4- eller 5-dobling af den pris, man skrev på regningen i forhold til den arbejds løn, der faktisk er betalt, er en ublu udnyttelse af situationen, og jeg benytter lejligheden til at efterlyse besked fra den højtærede handelsminister, om den højtærede minister mener, at lovforslaget er sådan formuleret, at det vil kunne benyttes mod sådanne tilfælde. Der tales jo i lovforslaget om indseende med priser om, at virksomheder indenfor industri og håndværk samt handelsvirksomheder, herunder andelsforeninger, må ved salg af varer på hjemmemarkedet ikke forhøje de priser, der var gældende den 12. april; men en arbejdsydelse, f. eks. ved byggeri eller reparation, er jo ikke direkte salg af en vare, og jeg vil derfor gerne have at vide, om noget sådant kan være dækket af formuleringen i § 1.

Jeg vil iøvrigt sige, at som lovforslagene

[Aksel Larsen.]

er formuleret, forekommer de os i princippet antagelige, omend ikke fuldt tilfredsstillende. De tenderer i retning af et prisstop, men efter min mening er det eneste effektive et absolut prisstop, således at det kun i ganske særlige tilfælde tillades efter forudgående ansøgning og dokumentation at forhøje nogen som helst pris. Dette princip er da også fulgt i forslaget til lov om ændringer i monopolloven, men i lovforslaget om indseende med priser er det ikke sagt nær stærkt nok. Det er selvfølgelig udmærket at forlange, at folk skal udarbejde en liste over priserne på alle de varer, de fører i forretningen, men jeg kan godt se, at der kan være visse vanskeligheder forbundet rent praktisk med at lave disse fortegnelser, og jeg har nu lyst til at spørge den højtærede handelsminister, som mener, at dette er muligt, og som dog har ansvaret for lovforslaget, hvilken kontrol man mener at kunne have med, at de prislister, som skal udarbejdes nu post festum, virkelig bliver i overensstemmelse med de priser, der var i de pågældende virksomheder på de pågældende varer den 12. april, og ligeledes med, at disse prislister ikke eventuelt bliver underkastet en vis revision, inden de i påkommende tilfælde skal forevises monopoltilsynet på dettes begæring.

Jeg vil mene, at det ville være heldigt, om man ikke, som det er foreslået i § 3, tillod at forhøje priserne for derefter at meddele det til monopoltilsynet, men at man formulerede det sådan, at priser overhovedet ikke må forhøjes, før den uomgængelige nødvendighed deraf er blevet dokumenteret og man har indhentet tilladelse fra monopoltilsynet.

Endelig vil jeg spørge den højtærede minister: Hvad er i grunden tanken med, at denne lov kun skal gælde til 1. april 1957? Er det, fordi ministeren endnu ikke har opdaget, at lovforslaget om ophøjelse af forligsmandens mæglingsforslag til lov blev ændret under sin gang her i tinget, så lovens løbetid blev forlænget fra eet til to år? Hvis ministeren ikke har opdaget det, oplyser jeg det altså herved. Det forekommer mig i hvert fald pudsigt, at man vil lase arbejdernes lønninger fast for to år og derefter kommer og siger: nu vil vi gøre noget for at holde priserne nede, men disse

foranstaltninger skal kun gælde et år. Jeg håber, at det er en lapsus eller en fejltagelse, at man har skrevet 1957. Ja, jeg vil gå så vidt, at jeg vil håbe, det er en trykfejl. Jeg regner med, at der vil komme et omtryk, hvor 1957 er rettet til 1958.

Må jeg så endelig tillade mig at spørge, hvilke perspektiver regeringen har for disse lovforslags behandling og færdiggørelse? Regeringen har jo spillet sig sine trumfer af hænde ved ikke at komme med disse lovforslag i rette tid. Det kunne den have gjort, men nu har vi allerede oplevet, at der er spildt et døgn. Medens forslaget om indgreb mod arbejderne kunne behandles samme dag, det blev fremsat, så kan disse lovforslag først behandles dagen efter, og derpå skal de jo i udvalg. Hvilke perspektiver har regeringen for denne udvalgsbehandling? Hvor længe skal det vare, inden der eventuelt kommer bukser af de to skind? Det var godt at vide, for man fik ikke nogen forståelse af det ærede medlem hr. Poul Hansen (Kalundborgs tale i retning af, hvor meget regeringen vil sætte ind for at få gennemført disse lovforslag. Hvis ikke den vil sætte ganske særlig alvorligt ind, så ved jeg godt, hvor de havner: på tavlen over udvalgs møder, der er anbragt over syltetøjskrukken i vandrehallen.

Må jeg endelig til allersidst sige, at ved at fremsætte disse lovforslag og ved begrundelsen for dem erkender man, at der er begået uret mod arbejderne ved det indgreb, man foretog forleden. Når man erkender det, så synes jeg, at man skal gøre noget effektivt, og det skal man gøre så hurtigt som muligt. Samtidig med at man behandler disse lovforslag, kan regeringen gøre noget for at sætte priserne på et vigtigt område ganske betydeligt ned. Jeg tænker på tekstilvarer, beklædning o. lign. Der er jo tale om en kolossal fordyrelse gennem omsætningsafgiften på tekstilvarer og beklædningsgenstande. Det er et par hundrede millioner, finansministeren indkasserer, men forbrugerne må betale langt, langt mere, fordi skatten er lagt i fabrikant- eller engrosleddet, så man er sikker på, at den vil nedfælde sig i stadigt stigende avancer nedefter. Jeg synes, at regeringen skulle gøre sit til, at arbejderne kan få forbedret levevilkårene efter de overenskomster, regeringen nu har påtvunget dem, ved at gå

[Aksel Larsen.]

med til at ophæve tøjskatten. Jeg er aldeles overbevist om, at hvis regeringen kommer med et forslag herom, vil det kunne samle flertal her i tinget, og det må jeg være så meget mere overbevist om, som det ærede medlem hr. Weikop på det konservative folkepartis vegne — og som vi så ved behandlingen af tekstiltolden, havde det konservative folkeparti flertal sammen med regeringen — opfordrede regeringen til at ophæve tøjskatten.

Jeg mener ikke, at man behøver at vente længe på at få denne sag afgjort. Alle kender problemet, alle er inde i det, alle har en mening om det, og derfor synes jeg, man skal have lejlighed til at give denne mening tilkende under denne behandling, hvorfor jeg tillader mig at stille følgende forslag til motiveret dagsorden:

„Idet folketinget udtaler, at en væsentlig nedsættelse af priserne på vigtige forbrugsvarer vil kunne opnås ved ophævelse af omsætningskatten på tekstilvarer, beklædning o. lign., opfordrer det regeringen til snarest at fremsætte forslag om tøjskattens ophævelse.

Tinget fortsætter hermed behandlingen af lovforslagene.“

Formanden: Der er fremsat følgende forslag til motiveret dagsorden: (se ovenfor). Dette forslag indgår nu i forhandlingen.

Tholstrup: Det foreliggende forslag til lov om indseende med priser må betragtes som et storstilet forsøg på at indføre planøkonomien, som blev opfundet af kommunisterne og på storstilet vis videreført af nazisterne, men i intet af tilfældene til arbejdernes gavn; den havde kun et voksende bureaukrati til følge.

Det kan ikke være nogen god løsning at få flere folk ansat i administrationen. Det er produktionen, vi lever af, vi lever ikke af at sidde og kontrolere hinanden. Enhver person, der flyttes fra de produktive erhverv, medfører et tab for samfundet, og enhver, der bliver ansat i det offentlige tjeneste, giver skatteforhøjelse på den ene eller den anden måde.

I 1929 havde vi 105 000 mennesker ansat i offentlig tjeneste. I 1949 var tallet vokset til 186 000 eller 60 000 flere, end befolk-

ningstilvæksten betingede. Udgiften for skatteyderne i forbindelse med tilvæksten i bureaukratiet må skønsmæssigt ansættes til ikke under 1 000 mill. kr. om året, eller 600—700 kr. for hver arbejderfamilie alene for tilvæksten. Det samlede beløb for det samlede bureaukrati bliver det tredobbelte. Enhver udvidelse af bureaukratiet forøger denne udgift for de arbejdere, der gennem resolutioner og lignende har fremkaldt nærværende lovforslag.

Den højtærede minister sagde i sin fremsættelsestale, at kontrollen med avanceberegninger er langt vanskeligere at gennemføre end f. eks. kontrollen med maksimalpriser. Man kunne fristes til at spørge: Hvorfor nøjes man så ikke med at indføre maksimalpriser, når de er lettere at kontrollere? Er grunden den, at „maksimalpris“ har fået en odiøs klang, fordi erfaringerne har vist, at maksimalpriser på varerne betød, at varerne forsvandt fra disken og blev bukkevarer? Ja, unge mennesker kender vel ikke engang det udtryk, men vi fik da nok af det under afspærringsforholdene!

At indføre maksimalpriser ville nødvendigvis genindførelsen af det store priskontrolapparat, vi havde dengang med over 400 mennesker mod de 80, der nu er tilbage i Nørregade. Når den højtærede handelsminister selv siger, at efter dette forslag bliver det vanskeligere at udføre kontrollen, så man må jo regne med endnu flere folk.

Det ærede medlem hr. Anker Lau citerede fra „Berlingske Aftenavis“, men kunne have fortsat — jeg beder formanden om tilladelse til et citat:

„Embedsmændene fremhæver udtrykkeligt, at en sådan pris- og avancekontrol nu vil kræve et langt større administrationsapparat end det, vi havde under krigen og i efterkrigsårene.“

Skal vi regne med 500 eller 1 000 nyanstatte i priskontrolrådet, eller har den højtærede minister et andet tal at fremføre? Selv 500 mennesker betyder et produktions-tab på mellem 5 og 10 mill. kr., men det betyder samtidig ny skatteudskrivning på andre 5—10 mill. kr. til lønninger og til kontorer. Ikke engang den nye kæmpebygning, som husholdningsrådet bygger ude på Amager, vil kunne rumme denne menneskemængde; der kan vel højst blive kontor-

[Tholstrup.]

plads til 300—400 mennesker. Hertil kommer et langt større antal funktionærer i de private firmaer, som skal sidde og føre ekstra regnskaber, udskrive ekstra rapporter og føre forhandlinger og endeløse diskussioner, hvilket koster andre tital af millioner kroner i tab. Det er en meningsløs udgift, som der på en eller anden måde skal skaffes dækning for.

Selve lovforslaget giver jo ikke det, som arbejderne har stillet krav om, et prisstop, men er kun en dæmper på prisstigningen, som det er ganske umuligt at fastslå værdien af. Den prisstigning, som løntillægget afstedkommer, er man jo nødt til at tillade, så dette lovforslag er kun en narresut med meget lidt sukker på.

Det, der er brug for, er besparelse på de offentlige udgifter, friere konkurrence og prisfald. Vi foretrækker prisfald fremfor prisstop; det kan opnås ved, at man fjerner afgifterne, og vi har tidligere i dag fremsat forslag herom. Vi har fra vor side vist en lang række sparemuligheder, og vi anbefaler at gennemføre disse besparelser og at bringe afgifterne tilsvarende ned. Det kan også gælde nedsættelse af toldsatterne. Hvad om man blev enig om at nedsætte tolden med en femtedel om året i fem år, så at al told i Danmark blev afskaffet? Tolden har det uheldige ved sig, at det toldbeløb, som indgår i statskassen, må betales mangedobbelt af forbrugerne, fordi tolden virker som en beskyttelse for udygtige fabrikker. Det giver monopol til nogle enkelte, som får de toldbeløb, staten skulle have haft; men i de fleste tilfælde virker told som en sovepude, således at man i de toldbeskyttede industrier ikke behøver at anstrenge sig for at modernisere og rationalisere for at være konkurrencedygtig. Konkurrence er ganske simpelt forbudt ved lov, og på samme måde virker importrestriktioner. Regeringen skulle hellere komme med et forslag om at udvide frilisterne, så at man for alvor genskaber konkurrencen.

Den højtærede minister fortalte i efteråret, at rosinerne faldt 40 øre pr. kg, da de blev overført fra den bundne liste til friliste. Her var noget at lære. Lad os følge dette op og få endnu flere varer overført til friliste, så vi får dem billigjort! Den samme regering, som har fremsat dette

lovforslag, fremsatte fornylig forslag til opretholdelse af mælkeмонополет, som direkte forbyder at indbringe billig mælk til byerne. Nærværende forslag om indseende med priser vil have en meget tvivlsom virkning, medens vi med sikkerhed ved, at afgiftsnedsættelser får priserne ned.

I prislovforslagets § 1 står, at også andelsforeninger skal være under kontrol. Jeg har altid troet, at andelsforeningerne var forbrugernes egne indkøbsforetagender, og at det beløb, hvormed de kalkulerede varerne for højt, blev givet tilbage til forbrugerne på et senere tidspunkt. Her er i hvert fald et sted, man må kunne spare kontrollen. Eller har andelsforeningerne efterhånden udviklet sig sådan, at de ikke længere tjener deres formål? I gamle dage havde man den opfattelse, at andelsforeningerne var en slags garanti for, at de handlendes priser ikke blev for høje, for så ville folk flytte deres køb over i brugsforeningerne.

Lovforslagets kap. II indeholder derimod fornuftige ting, nemlig bestemmelser om ophængning af prislister, angivelse af nettovægt og indhold o. s. v. Det kan vi ikke have noget imod. Lad os bare få priserne frem i vinduet, i hvert fald for de vigtige varer, så at man virkelig kan se, hvad disse varer koster i de forskellige forretninger. Det er en god idé at lade husmødrene være priskontrolanter. Det var de også i gamle dage, før man begyndte med de kunstige indgreb, men desværre vænnede man dem af med det under maksimalpristiden, og mange har vel nu den opfattelse, at staten er blevet en slags barnepige for dem, som tager sig af kvaliteter og priser. Fortæl dem ærligt og rent ud, at alt det med priskontrol o. s. v. kun har ringe værdi. Den bedste priskontrol at anbefale køberne er, at de skal se sig for og handle hos forretningsfolk, som de har tillid til.

Som sagt: dette forslag tror vi ikke har ret stor værdi, i hvert fald ikke så stor værdi, at det kan opveje de omkostninger, der opstår i forbindelse hermed. De arbejdere, der mener, at de har fået for lidt ud af forårets lønforhandlinger, har ingen interesse i denne lov, som ikke vil få synderlig betydning for priserne, men de har en stærk interesse i, at deres løn bevarer sin købekraft, og det kan kun ske ved at sætte afgifterne ned og ved at åbne for større kon-

[Tholstrup.]

kurrence, som kan fremkalde prisnedsættelser.

Angående lovforslaget om ændring i lov om tilsyn med monopoler og konkurrencebegrænsninger har jeg kun få bemærkninger. Retsforbundet har ikke andel i denne monopollov, som nu allerede skal laves om, hvis nærværende lovforslag går igennem. Vort forslag, som blev fremsat dengang, om forbud mod alle prisaftaler og om et næringsfrihedsråd, gav virkelige muligheder for at modvirke monopoler. Nærværende forslag skaber ikke mere konkurrence, og kun konkurrence kan hjælpe til lavere priser.

Ministeren for handel, industri og søfart (*Lis Groes*): Jeg vil gerne takke de ærede ordførere. Jeg kan desværre ikke takke dem alle for tilslutning til de fremsatte lovforslag, men jeg vil gerne takke for den behandling, de dog har givet lovforslagene.

Det ærede medlem hr. Poul Hansen (Karlundborg) var inde på spørgsmålet om, hvorvidt det foreslåede avancement skulle udvides til at gælde ikke alene 1 år, men 2 år, og den ærede ordfører for det kommunistiske parti (Aksel Larsen) var inde på den tilsvarende betragtning. Når der er foreslået 1 år, er det for dermed at angive, at en sådan lovgivning må være midlertidig. Jeg er parat til i udvalget at drøfte, hvorvidt det skal være 1 eller 2 år.

Det ærede medlem hr. Poul Hansen (Karlundborg) berørte også spørgsmålet om, hvordan offentlighedsprincippet bedst muligt i praksis kunne gennemføres, og omtalte derunder, at den almindelige presse ikke altid er så villig til at skrive om disse forhold. Det ærede medlem nævnte endvidere muligheden for at tage radioen i brug. Jeg synes, at ikke mindst det sidste var værdifuldt, hvis man f. eks. i lighed med landmændenes og gartnerens månedsoversigter også fik en forbrugernes månedsoversigt, hvor man kunne tage den slags spørgsmål op.

Det ærede medlem hr. Anker Lau begyndte med at præcisere, at vi ikke i øjeblikket har krig her i landet. Det er dog måske rimeligt at gøre opmærksom på, at baggrunden for de fremsatte lovforslag er, at regeringen sammen med et overvejende

flertal indenfor det høje ting har grebet ind i en arbejdskonflikt; de fremsatte lovforslag må ses i nøje sammenhæng hermed. Det er blevet mig bebrejdet, at jeg ikke tilstrækkeligt har præciseret, hvorfor disse lovforslag skulle være nødvendige. Jeg vil da gerne endnu en gang sige, at baggrunden er, at man finder det rimeligt, at de nu stedfindende lønforbedringer ikke skal danne grundlaget for stigende avancer, og at det må være ubilligt, at man, samtidig med at der gennem mæglingsforslagets ophøjelse til lov gribes ind i den frie lønfastsættelse, ikke tilsvarende griber ind overfor andre befolkningsgruppers muligheder for at forbedre deres indkomster gennem forhøjede avancer. Vi skulle nødig risikere, at den gennemførte beskedne lønforbedring gøres illusorisk gennem stigninger i avancerne med deraf følgende prisstigninger.

Det ærede medlem hr. Anker Lau kom dernæst ind på at karakterisere den nuværende økonomiske situation som gunstig. Det kan kun glæde mig, men det er bare trist, at denne karakteristik ikke altid anvendes, når man ellers hører det ærede medlem udtale sig.

Så blev der fremsat nogle bemærkninger om, at prismekanismen var den bedste regulator. Jeg prøvede ved fremsættelsen af disse lovforslag at påvise, at der i denne prismekanisme sædvanemæssigt findes procentvise avancer, og at det er disse, vi ville modvirke gennem de foreliggende lovforslag.

Det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen talte med megen moralsk patos — ikke uden virkning — om, at det forlig, der var indgået sidste år om monopolloven, måtte overholdes, og at det var god parlamentarisk skik ikke at foreslå ændringer heri. Jeg vil gerne afvise beskyldningen for at være umoralsk ved at have fremsat disse lovforslag. Jeg har præciseret, at når vi har fremsat dem, hænger det nøje sammen med, at vi har måttet gribe ind overfor arbejdsmarkedets parters frie ret til selv at ordne deres lønforhold, og iøvrigt kan jeg ikke rigtig forstå, at der skulle være noget uparlamentarisk i her i tinget at fremsætte forslag til ændringer i loven. Det er jo tinget, der bestemmer, om disse ændringer skal vedtages.

Jeg synes også, det var, som om det

[Ministeren for handel, industri og søfart.]

ærede medlem hr. Thorkil Kristensen i sin argumentation helt havde glemt, at mæglingsforslaget blev nedstemt af arbejderne.

Det ærede medlem hr. Weikop argumenterede med, at lovforslag som de nu fremsatte kun kunne fremsættes, når der var varemangel og prisstigninger. At der har været prisstigninger i løbet af det sidste årstid, vil vel næppe nogen bestride. At der ikke er varemangel, vil jeg ikke bestride. Men var der varemangel i 1951, da det ærede medlem selv her i tinget fremlagde en lovgivning, som i meget høj grad kan sidestilles med den, vi nu behandler? Det er ganske interessant, hvis man sammenligner situationen i 1951 med den i dag, at baggrunden for det lovforslag, som det ærede medlem hr. Weikop, den daværende handelsminister, fremsatte den 24. april 1951, altså for kun fem år siden, netop var lønstigninger.

§ 1 i det daværende forslag til lov om ændring i lov om priser lød således — rigsdagstidende 1950—51, tillæg A. sp. 6095:

„Ved fastsættelsen af nettoavancen vil priskontrolrådet være berettiget til at tage virksomhedernes hele økonomiske stilling i betragtning og til at foretage reguleringer af hidtil anvendte nettoavancer for, i tilfælde hvor det skønnes rimeligt, at imødegå virkningerne af de ved den pr. 1. marts 1951 indtrådte lønstigning forøgede udgifter.“

Og videre hedder det i bemærkningerne til lovforslaget:

„I forbindelse med de foranstaltninger, der træffes for at imødegå den nuværende vanskelige økonomiske situation, er det anset for påkrævet, at priskontrolrådet har adgang til i tilfælde, hvor dette måtte være rimeligt, ved regulering af hidtil anvendte nettoavancer helt eller delvis at imødegå virkningerne af de ved den pr. 1. marts 1951 indtrådte lønstigning forøgede udgifter.“

Forinden dette lovforslags fremsættelse havde den daværende konservative handelsminister, det nuværende ærede medlem hr. Weikop, udsendt et cirkulære af 21. marts 1951, der forbød forhøjelse af avancerne på 16 nærmere angivne varegrupper uden priskontrolrådets godkendelse. Man vil heraf se, at det ærede medlem hr. Weikop, da han i sin tid var handelsminister, på et tidspunkt,

da han og hans regering havde ansvaret for de økonomiske forhold her i landet, på et tidspunkt, da vi havde en prislov, der var langt stærkere end den monopollov, vi har i dag, idet den bl. a. indeholdt en bemyndigelse til generelt at gribe ind overfor urimelige priser og avancer indenfor erhvervslivet og at fastsætte maksimalpriser, at han da fandt det rimeligt at supplere denne prislov med den meget vidtgående beføjelse til prismsyndighederne, at de var berettiget til at tage virksomhedernes hele økonomiske stilling i betragtning, når de skulle fastsætte nettoavancerne. Baggrunden var, som jeg allerede har sagt, i 1951 meget lig den, vi har i dag: økonomisk vanskelige forhold i landet; man havde oplevet en prisstigningsbølge stærkere end den, vi har oplevet nu, og så kom der oven i den lønforhøjelser.

Er det ikke ganske interessant at se, at det, som dengang var sagligt, nemlig på et tidspunkt, da det ærede medlem havde del i regeringsmagten og ansvaret, i dag betegnes som usagligt?

Det ærede medlem hr. Weikop berørte endvidere prisudviklingen i de nordiske lande og fremhævede i den forbindelse, at prisudviklingen havde været gunstigst her i Danmark. Jeg takker for rosen; men det er dog vel ikke det ærede medlem ukendt, at der også her i landet har fundet prisstigninger sted.

Jeg blev spurgt, hvorfor udgangsdatoen i det ene af lovforslagene var 1. marts og i det andet 12. april. Det skyldes, at lønændringerne er knyttet til den 1. marts, medens den 12. april er dato for fremsættelsen af det lovforslag, hvorved mæglingsforslaget blev ophøjet til lov.

Jeg blev også spurgt, hvorfor takster og afgifter ikke var taget med i lovforslaget. Jeg ved ikke, om det skal opfattes som et forslag om at tage dem med.

Videre blev jeg spurgt, om det er rigtigt, hvad der står i „Berlingske Aftenavis“ for i dag. Jeg må bede ærede medlemmer, der har efterlyst en udtalelse fra mig i så henseende, undskylde, at jeg endnu ikke har fået studeret „Berlingske Aftenavis“, eftersom jeg i stedet for at gøre det har lyttet til de ærede medlemmers bidrag til denne diskussion.

Jeg vil gerne takke det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard for de lyspunkter, der dog

[Ministeren for handel, industri og søfart.]

var i hans indlæg. Til gengæld var — medens det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen nærmest betegnede mig som umoralsk — det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard inde på, at mine åndsevner var særdeles mangelfulde. Det beklager jeg naturligtvis; det er vist noget, man dårligt kan gøre noget ved. Hvad det angår at systematisere fremsættelsestalen her i tinget, tror jeg, det ville have været vanskeligt for mig at gøre det. Det glædede mig iøvrigt at se, at det ærede medlem anvendte den samme systematik, som jeg selv brugte i fremsættelsestalen; det ærede medlems åndsevner ved jeg i hvert fald at ingen i dette ting har noget at udsætte på.

Hvad angår kontrollen med et avancestop, er jeg fuldstændig klar over, at denne kontrol er en overordentlig vanskelig ting. Jeg fremhævede i min fremsættelsestale, at vi havde bragt nye forslag frem til effektivisering af en sådan kontrol. Jeg er naturligvis parat til i et kommende udvalg at drøfte, om det kan gøres bedre på en anden måde; men jeg tror, alle vil give mig ret i, at hvis de foreliggende lovforslag ikke blot skal være en skueret, må der effektive kontrolforanstaltninger til. Prislister findes formentlig i de fleste velordnede virksomheder allerede i dag, ligesom sådanne virksomheder også nøje har fastlagt, hvilke kvantumsrabatter de giver. Hvor ærlige folk så vil være — ja, man har jo gang på gang skuffelser i den retning, men vi må vel ved lovgivningsarbejdet her i tinget indtil videre regne med, at ikke alle er syndere på dette område. (*Kristen Amby*: Vi må heller ikke friste dem udover al evne!). Det skal man jo altid være forsigtig med.

Der har været talt om de i Norge gennemførte foranstaltninger og om, hvorvidt prisstoppet dér holder sig til det aftalebestede område; det tror jeg det gør. Det samme bliver jo tilfældet her, idet man netop i de to her foreliggende lovforslag har gjort bestemmelserne på det prisaftelebestede område strengere og dér har fastsat et prisstop, som der ikke kan dispenseres fra uden tilladelse fra prismyndighederne, medens man for det øvrige område har holdt sig til avancestoppet.

Det ærede medlem hr. Aksel Larsen var inde på, at arbejdsydelse ikke er medtaget under § 1 i lovforslaget om indseende med

priser. Skal jeg opfatte det som et forslag fra det ærede medlem om, at arbejdslovinger skal medtages under de nu foreslåede bestemmelser, eller har jeg misforstået det ærede medlem?

Det ærede medlem hr. Aksel Larsen har stillet et forslag om motiveret dagsorden vedrørende et spørgsmål, der for øjeblikket er til behandling i et udvalg, nedsat af det høje ting. Jeg vil anbefale ærede medlemmer at stemme imod det fremsatte dagsordensforslag.

Det ærede medlem hr. Tholstrup var inde på spørgsmålet om, hvorvidt andelsforeningerne behøvede at komme ind under det foreliggende prislovsforslag. Jeg glædede mig over den tillid, det ærede medlem åbenbart har til andelsforetagenderne, siden han foreslog, at disse foreninger kunne falde udenfor loven. Jeg tror iøvrigt, denne tillid er fuldt berettiget.

Det glædede mig, at det ærede medlem var enig med mig i det fornuftige og berettigede i at aktivisere husmødrene og give dem bedre oplysninger, end de har i dag, til bedømmelse af priser og prisforskelle.

I den løbende diskussion vedrørende pristignings- og valutaproblemer har der været en ædel kappestrid om at afvente, at andre begyndte med et udspil, der kostede. I den situation, hvori vi står i dag, har regeringen og det socialdemokratiske parti spillet ud; ved mæglingsforslagets ophøjelse til lov har vi gennemført en lovgivning, der betyder et meget alvorligt indgreb overfor de befolkningsgrupper, der i særlig grad støtter vort parti. Der kan derfor næppe herske tvivl om berettigelsen af vort standpunkt, når vi i dag siger til andre kredse af befolkningen, at det nu må være deres tur til at gøre en indsats, således at det første skridt ikke skal være taget forgæves. Jeg vil derfor ligesom det ærede medlem hr. Poul Hansen (Kalundborg) afvise al tale om, at de fremsatte forslag skulle tyde på desperation. Forslagene hviler på et sagligt og nøgternt overlæg, de er fremsat ud fra en helhedsvurdering med henblik på en ligelig byrdefordeling mellem befolkningsgrupperne i vort land.

Poul Hansen (Kalundborg): Jeg har først nogle bemærkninger til det ærede medlem hr. Aksel Larsen.

[Poul Hansen (Kalundborg).]

Det ærede medlem anvender ofte den diskussionsteknik at fordreje det, hans modpart siger, og derefter argumentere imod det fordrejede. Jeg har ikke sagt, at tillidsmændene ikke har lov til at komme sammen og ikke har lov til at give udtryk for deres mening og at vedtage resolutioner. Det, jeg har sagt, er, at de lovforslag, vi behandler i dag, ikke er fremkommet som resultat af henvendelser fra tillidsmændenes fællesudvalg, og dette fremgår allerede deraf, at de blev bebudet, da forslaget om at ophøje mæglingsforslaget til lov blev fremsat. Det, jeg videre har sagt, er, at vi ikke anerkender tillidsmandsmødet som en kompetent forsamling, og jeg synes, det ærede medlem må give mig ret i, at i henhold til fagbevægelsens vedtægter og regler er det ikke sådanne møder, der er bemyndiget til at tale på fagbevægelsens vegne, det sker efter ganske andre regler. Det synes jeg man måtte have lov til at give udtryk for, uden at det ærede medlem som her skal prøve på at fordreje og at lægge en anden mening i, hvad der bliver sagt. Derimod er det fuldstændig rigtigt, som det ærede medlem sagde, at de foreliggende forslag har forbindelse med den situation, der er opstået ved mæglingsforslagets ophøjelse til lov, men det er der heller ikke på nogen som helst måde lagt skjul på.

Det ærede medlem gav også nu det gode råd, at regeringen skulle have sagt, at mæglingsforslaget ikke blev ophøjet til lov, medmindre der samtidig blev gennemført disse prisforanstaltninger. Men det ærede medlem ved meget godt, at det, regeringen kunne have sagt, kun var, at den ikke ville medvirke; regeringen råder jo ikke over flertallet i denne sal. Derfor synes jeg, at også dette må gøres klart, at en sådan betingelse kunne man vel opstille, måske, men man kunne ikke få den accepteret.

Det ærede medlem var inde på nogle, synes det mig, uklare betragtninger over, hvilke perspektiver vi havde for gennemførelsen af den her foreslåede lovgivning. Jeg synes, det var overflødig af det ærede medlem at stille det spørgsmål, for man kender jo og har i dag kunnet høre stillingen her i salen. Vi vil naturligvis under udvalgsarbejdet gøre, hvad der er muligt for at fremme arbejdet så hurtigt som muligt og

for at få gennemført en så tilfredsstillende lovgivning som muligt.

Det ærede medlem beskæftigede sig endelig med tøjskatten. Det er et problem, som også andre har beskæftiget sig med, og der er i det hele taget mange emner op til behandling. Disse andre emner skal jeg ikke komme ind på her, men med hensyn til tøjskatten fremsatte det ærede medlem et dagsordensforslag gående ud på at ophæve omsætningsafgiften på manufakturvarer. Dette er jo et problem, vi tidligere har drøftet. Det er ikke ukendt, at vi ikke mener, at tiden og forholdene er til at ophæve denne lovgivning, og vi må derfor anbefale, at man stemmer imod det af det ærede medlem fremsatte dagsordensforslag, så meget mere — og det har jo allerede den højtærede handelsminister gjort opmærksom på — som et udvalg drøfter hele spørgsmålet omkring denne lovgivning. Jeg kan da i hvert fald ikke tænke mig, at de, som er med i disse drøftelser, kan, om jeg så må sige, foruddiskontere resultatet deraf.

Må jeg derefter gøre et par enkelte bemærkninger til det ærede medlem hr. Anker Lau. Det er kun et par randbemærkninger, men jeg vil alligevel gøre dem for ligesom at give en illustration til tendensen i hans udtalelser.

Det ærede medlem fremkom med en bemærkning om, at lønstigninger og pristigninger og pristalsstigninger jagede hinanden. Jeg går ud fra, at det var tilfældigt, rækkefølgen var stillet således op. Hvis det ikke var tilfældigt, men med hensigt, så er det ærede medlem forkert ude. Det er jo altid prisstigningerne, der indtræder først og derefter får virkninger på de andre områder som pristalsstigninger og lønstigninger.

Det ærede medlem talte også om liberaliseringen, som om det var et spørgsmål, der ikke interesserede den nuværende regering. Jeg gør heroverfor opmærksom på, at liberaliseringsprocenten for importen i øjeblikket ligger væsentligt højere, end da den regering fratrådte, som det ærede medlem vel nærede i alt fald nogen tillid til, regeringen Erik Eriksen.

Til det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen vil jeg gerne sige, at jeg forstår ikke rigtig kritikken af, at vi nu søger monopolloven ændret på nogle punkter, og jeg for-

[Poul Hansen (Kalundborg).]

står da slet ikke, at dette skulle sammenlignes med en aftale omkring grundloven. Jeg har vel anset monopolloven for en vigtig lov, men at den skulle sidestilles med landets grundlov, det må jeg tilstå, det er første gang, jeg stilles overfor det synspunkt. Det må jo dog være rimeligt, når situationen, forholdene, ændrer sig — og det er da vist også sket før her i dette høje ting — at man så søger ændringer gennemført i tidligere gennemført lovgivning. Jeg synes derfor, at det ærede medlem på det punkt lagde tingene, må jeg sige det sådan, op i et lidt for højt plan.

Han kritiserede mine udtalelser på et enkelt punkt yderligere, nemlig med hensyn til, hvad jeg sagde om prisindgrebenes virkninger på valutastillingen. Jeg forstod, at det ærede medlems tankegang var den, at hvis vi holdt priserne nede, stimulerede vi forbrugsevnen, og dermed skulle valutastillingen komme ud for et yderligere pres. Ja, jeg vil dertil sige, at jeg går jo ud fra, at holder man prisudviklingen i ro ved at begrænse avanceudviklingen, så vil den stimulans til forbrugsevnen, man giver eet sted, vel modsvares af en tilsvarende mindre forbrugsevne et andet sted, så at det mere er et indre fordelingsspørgsmål. Hertil kommer efter min mening, at kan man holde prisudviklingen så moderat som muligt, vil det være en fordel for vor konkurrenceevne overfor udlandet, og jeg kan ikke se andet, end at dette også vil være gavnligt for valutastillingen, hvad formodentlig det ærede medlem vil være enig med mig i.

Jeg vil endelig tilsidst gøre et par bemærkninger til det, jeg synes var det centrale i de synspunkter, der blev fremført fra konservativ side og fra venstres side. Man tilkendegav stor bekymring over, at man nu greb ind i de forudsætninger, under hvilke — forstod jeg — arbejdsgiverne havde tiltrådt mæglingforslaget. Man tilkendegav stor bekymring over, at man foretog indgreb i det frie erhvervsliv. Man henviste til liberale synspunkter på disse om-

råder. Jeg kan ikke lade være med heroverfor at sige, at jeg synes, de ærede medlemmer ser helt forskelligt på tingene, efter som det drejer sig om indgreb overfor lønarbejdere eller indgreb overfor de erhvervsdrivende og indehaverne. Der var ikke nær den bekymring tilstede hos de ærede medlemmer, da det drejede sig om at ophøje mæglingforslaget til lov.

Vi var enige i, at det i den givne situation var en nødvendighed, men vi så da, at det var et beklageligt indgreb i arbejdernes frie ret til at træffe aftaler om deres lønninger. Vi mente, det var nødvendigt i den givne situation, men at det var et højest ubehageligt indgreb, som af mange måtte føles uberettiget. Det var vi klar over. Det bekymrede ikke de ærede medlemmer ret meget den pågældende aften, men i dag, da det drejer sig om — om jeg så må sige — at skabe ligevægt i forholdet og gennemføre indgreb, som tilsigter, at de lønforhøjelser og omkostningsstigninger, der foreligger, ikke giver grundlag for forøgede avancer, som tilsigter, at arbejderne på de områder, hvor man med de nuværende udbytter kan bære lønforhøjelser, også får lønforhøjelse, der er de ærede medlemmer fra den side fulde af bekymring.

Jeg må sige, at jeg er skuffet. De ærede medlemmers tone i dag var saglig og blid og stilfærdig, men meningen bagved var hård, den var meget hård, og jeg tror, de ærede medlemmer har grund til at tage denne mening op til revision.

Vi håber fremdeles, at det vil lykkes igennem udvalgsarbejdet at nå et resultat til fremme af de foreliggende lovforslag.

Anker Lau: Jeg skal ikke komme nærmere ind på den ærede socialdemokratiske ordførers sidste tale; jeg synes ikke, der er grund til at hidse sig op i den grad, som det ærede medlem gjorde. Det er jo ikke første gang, vi oplever en situation, hvor man ophøjer et mæglingforslag til lov, men de konsekvenser, der her drages, er det nye i situationen.

[Anker Lau.]

Det er altid svært at finde ud af, hvad der er årsag, og hvad der er virkning. Jeg tror aldrig, vi bliver enige om, om det var lønnen eller priserne, der først begyndte at stige. Og det forandrer i og for sig heller ikke det rent faktiske forhold, for de priser, der kommer til os udefra, kan vi i alt fald ikke ændre noget ved, og man bør heller ikke af den grund ændre de hjemlige forhold, for så indtræder den skævhed i tilbud og efterspørgsel, som jeg omtalte.

Må jeg med hensyn til liberaliseringen sige, at det dog vist er meget små tal, der her kan være tale om; når man ser bort fra deponeringsordningens bortfald og det, den rent formelt betød, så er det meget lidt. Jeg er glad for det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard's udtalelser i dag, fordi han netop mindede om sidste behandling af vareforsyningsloven, hvor vi var stærkt inde på, at liberaliseringen med hensyn til færdigvarer burde fortsætte netop for at bringe konkurrence og hindre prisstigninger, og vort forslag dengang gik ud på, at regeringen skulle fortsætte liberaliseringen op til 90 pct. Dette kunne vi ikke få gennemført, men det radikale venstre fik et mere eller mindre halvvejs løfte om, at man i vareforsyningsudvalget skulle gennemgå de bundne lister for at finde frem til en fortsættelse. Jeg beklager, at man ikke har været i stand til at få dette arbejde til at rulle af; man har drøftet det en enkelt gang, men der er aldrig kommet noget ud af det. Det stemmer da også med det, jeg sagde dengang, at jeg ikke troede, der kom så meget ud af det. Det var dette høje ting, der dengang burde have truffet beslutningen. Men intet er for sent, og vi vil når som helst være mere end villige til at deltage i en overvejelse heraf.

I anledning af at den højtærede minister mente, at jeg havde udtrykt mig således, at jeg anså situationen for gunstig, må jeg måske med den højtærede formands tilladelse citere mig selv fra første gang, jeg havde ordet. Jeg sagde:

„Der er ikke krig i verden, der er ikke nød i landet, og regeringen har dog indtil i dag rost sig af, at valutabalancen langsomt forbedres. Omslaget i dag kan jo nok mane til eftertanke.“

Og så kom jeg ind på hele den betragt-

ning vedrørende inflationen, som var baggrunden for mit indlæg. Jeg kan ikke tro, at der heri lå nogen egentlig tilkendegivelse af, at situationen på alle områder er gunstig.

Løvrigt forstår jeg ikke ministerens saglige begrundelse, heller ikke efter ministerens sidste indlæg her. Jeg må tilstå, at begrundelsen havde for mig mere et politisk end et sagligt indhold, og det må vi naturligvis tage til efterretning.

Om det dagsordensforslag, som det ærede medlem hr. Aksel Larsen har fremsat, kun dette, at det er ikke første gang, vi er i næsten nøjagtig den samme situation. Det er et spørgsmål, der interesserer tinget meget. Mit parti har ikke noget medansvar for omsætningsafgiftens indførelse i sin tid, og der er så sent som i dag af retsforbundet fremsat forslag om at ophæve denne afgift. Hvad jeg lægger mere vægt på, er, at der er nedsat et udvalg, som arbejder med denne sag, og jeg finder ingen grund til nu at gribe ind i dets saglige behandling. Derfor kan vi ikke stemme for den foreslåede dagsorden.

Thorkil Kristensen: Den højtærede handelsminister sagde, at det lød, som om jeg havde glemmt, at arbejderne havde nedstemt mæglingsforslaget. Det har jeg naturligvis ikke glemmt. Det var derfor, vi i sidste uge måtte tilbringe den lange nat herinde, og det er vel strengt taget også derfor, vi nu fører denne debat, så det er jeg fuldkommen klar over. Det lød imidlertid for mig, som om den højtærede minister havde glemmt at tænke over, hvad det var for en farlig udtalelse, hun dør fremsatte. Ræsonnementet er nemlig dette, at fordi arbejderne har stemt mæglingsforslaget ned, skal nu folketinget gennemføre en ændring af vor lovgivning, som ensidigt er i arbejderens favør og i den anden parts uaf favør. Det er nemlig det, det går ud på, når det i forslaget om ændringer i monopolloven hedder, at virksomhederne eventuelt skal bære de indtrufne lønstigninger. Jeg vil gerne spørge den højtærede minister: Mener ministeren, at hvis det havde været arbejds-giverne, der havde nedstemt mæglingsforslaget, skulle vi her i tinget have vedtaget et par love til gunst for arbejds-giverne? Det kan blive nogle interessante konsekvenser, vi så kan komme ud i. Hvis det bliver en almindelig regel, at folketinget skal vedtage en trøst-

[Thorkil Kristensen.]

præmie til fordel for den part, der har stemt imod et eventuelt mægtingsforslag, tør jeg garantere for, at alle mægtingsforslag i fremtiden vil blive forkastet, og vi har i de sidste dage set, hvilke ubehagelige konsekvenser det har. Jeg vil bede den højtærede minister udtale sig om dette, for jeg går ud fra, at der skal være lighed til begge sider.

Det ærede medlem hr. Poul Hansen (Kalundborg) kunne ikke lide, at jeg sammenlignede monopolloven med grundloven. Jeg synes ellers, at vi, som sammen var ordførere i monopolovssagen, har grund til at fremhæve denne sags betydning; men det, hvori de to ting ligner hinanden, er dette, at der kort efter vedtagelsen af en lov indtrådte en situation, som medførte politiske ubehageligheder for et af de partier, som havde været med i forliget. De ubehageligheder, venstre havde, hang nøje sammen med grundlovens gennemførelse; det førte endog til dannelsen af et nyt parti med venstres tidligere formand i spidsen. Så galt er det dog endnu ikke gået med socialdemokratiet.

Jeg er enig med det ærede medlem i, at når forholdene ændrer sig, skal man tage en lov op til revision, vel at mærke de forhold, som har været afgørende ved overvejelsen af den pågældende lovs form, men det er jo ikke tilfældet her. Alle de forhold, som vi drøftede, da monopolloven blev gennemført, gælder stadig. Der er ikke sket noget, som vi ikke dengang kunne forudse. Jeg tør godt vædde en daler på, at hvis vi havde foretaget et rundspørge blandt det da siddende monopoludvalgs medlemmer, ville de allesammen have gættet på, at der ville komme en lønsituation til foråret, som med eller uden konflikt ville give visse forhøjelser. Jeg tror ikke, det har været en overraskelse for nogen af os.

Hvad angår det, jeg talte om, at forbruget ville blive stimuleret, hvis man forhindrede, at lønforhøjelserne fik de normale prismæssige konsekvenser, fremhævede det ærede medlem, at det kun var et fordelings-spørgsmål. Det er rigtigt, fordi lovforslaget går ud på, at når lønningerne nu forhøjes, skal avancerne kunne nedsættes. Det kan man socialt set få, som man vil, men hvad angår virkningen på forbruget, kan der næppe være nogen tvivl. Avancerne bliver

utvivlsomt gennemgående i højere grad opsparet end lønindtægterne. Jeg beklager det, men det er nu engang sådan. Det kan man let se, hvis man vil læse den højtærede finansministers skriftlige fremsættelse vedrørende det lovforslag om en udbytteskat af aktieselskaber, som vi skal behandle om nogle få minutter. Der står nemlig, at samtlige aktieselskabers indtægter, når skatterne trækkes fra, i 1954 var 750 mill. kr., og deraf blev de 300 mill. kr. anvendt til udbytte. Det vil med andre ord sige, at de andre 450 mill. kr., hvilket, såvidt jeg kan regne det ud, er væsentligt over halvdelen, blev opsparet. Det er dog vist ikke ret mange lønindtægter, hvoraf væsentligt over halvdelen bliver opsparet. Jeg tror, det ærede medlem er kommet lidt uheldigt afsted med den udtalelse.

Det ærede medlem hr. Aksel Larsens dagsordensforslag vil jeg personlig stemme imod udfra den stilling til omsætningsafgifterne på tekstilvarer, som jeg fornylig har gjort rede for her i tinget.

Weikop: Det ærede medlem hr. Poul Hansen (Kalundborg) har fået for vane at kritisere den tone, jeg holder min tale i. Som regel er det, fordi tonen er for hård, men i dag har den øjensynlig været for blid for det ærede medlem. Til gengæld må jeg sige, at tonen, det ærede medlem anvendte, var ualmindelig hård. Jeg må gå ud fra, at det har været nødvendigt for det ærede medlem at anvende en sådan tone i denne sag.

Det ærede medlem sagde, at vi nærede ingen bekymringer, da mægtingsforslaget skulle ophøjes til lov. Jo, vi nærede naturligvis bekymringer, men da regeringen fremsatte forslaget om, at det skulle ophøjes til lov, så fulgte vi regeringens forslag i så henseende, og det synes jeg ikke det ærede medlem hr. Poul Hansen (Kalundborg) kan være så utilfreds med. Men det var nu ganske ejendommeligt, at det ærede medlem hr. Poul Hansen (Kalundborg) brugte så hård en tone overfor det konservative folkeparti og også overfor venstre. Det var, som om der ikke eksisterede et radikalt parti, som om de ord, det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard fremsatte her for et øjeblik siden, ganske var gået over hovedet på det ærede medlem hr. Poul Hansen (Kalundborg).

[Weikop.]

(*Bertel Dahlgaard*: Det er de ikke!). Jeg tror, det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard har ret i, at det er de ikke, men det ærede medlem hr. Poul Hansen (Kalundborg) glemte det i hvert fald før, da han brugte sin meget hårde tone.

Den højtærede handelsminister sagde, at hun ikke fandt — sådan forstod jeg det — noget umoralsk i nu at gribe ind i monopolloven, til trods for at der var indgået et forlig herom for et år siden, for, sagde den højtærede minister, det er jo tinget, der bestemmer, og man kan altid fremsætte ændringsforslag. Hertil vil jeg gerne have lov til at sige, at det, som alle vi, der dengang behandlede monopolloven, var enige om, var, at nu skulle vi have en varig lov. Det var det, der var udgangspunktet for os, og det er rigtigt, som det ærede medlem hr. Thor-kil Kristensen siger, at vi allesammen regnede med lønstigninger, når vi kom et halvt år længere frem. Det, som jeg bebrejder den højtærede handelsminister, er dette, at ministeren allerede i oktober måned i fjor, efter at monopolloven var gennemført i marts, når hun talte ved møder, beklagede, at monopolloven ikke sikrede prismærkning, og, tilføjede den højtærede minister — det stod i „Information“ den 19. oktober —: jeg kan kun opfordre hver og én til at arbejde for, at dette punkt kan komme ind i loven igen. Det er det, jeg mener den højtærede minister har benyttet denne situation til.

Jeg må sige, at den højtærede minister ikke kom meget ind på nogle af de betragtninger, som jeg havde fremsat; i stedet for anvendte hun mange ord på at fortælle, hvilke lovforslag jeg havde fremsat, da jeg havde den ære at være handelsminister. Det er jo, som om den højtærede minister ikke kan kende forskel på 1951 og 1956. Der er nemlig en væsentlig forskel på disse to år. Der er bl. a. den væsentlige forskel, at i 1951 var faktisk liberaliseringen standset kort før. Et halvt års tid før havde den daværende socialdemokratiske regering faktisk standset liberaliseringen, ført mange varer over på bunden liste; der var også mangel på visse varer; der var uheldige forhold med importen. Alt det ser det ud som om den højtærede minister har glemt. Det er rigtigt, at jeg dengang stillede forslag om et avancestop, og jeg beder den højtærede minister

læse det igennem. Det er i hvert fald klarere end noget af det, den højtærede minister fremsætter her i dag. Jeg synes egentlig, at det havde været mere rimeligt, om den højtærede minister var kommet ind på nogle af de synspunkter, som jeg har givet udtryk for, fremfor at fremdrage noget, som er sket for 5 år siden, hvor baggrunden var en helt anden.

Den højtærede minister sagde, at hun ikke havde haft lejlighed til at læse „Berlingske Aftenavis“, fordi hun havde hørt på talerne. Ja, men her fra talerstolen citerede det ærede medlem hr. Anker Lau, hvad der stod i „Berlingske Aftenavis“, og da nu den højtærede minister har været inde på, hvad der skete i 1951, hvor jeg ved et forlig — ved et forlig — gennemførte visse bestemmelser, vil jeg gerne henvise til, hvad der står i „Berlingske Aftenavis“, netop nu hvor man har spurgt embedsmændene, om man på nuværende tidspunkt kan gennemføre monopoltilsynet, om man kan gennemføre avancestop. Der siger man følgende — jeg beder om tilladelse til at citere:

„Konklusionen af dette memorandum er, at kun i tilfælde af meget stærke pristigninger, der kommer udefra, som f. eks. under Koreakrigen, kan man vente at få resultater af en sådan kontrol, der står i blot rimeligt forhold til besværet og omkostningerne.“

Sådan står der, og det vil jeg gerne tillade mig at henvise til. Det var det, der skete i 1951. Jeg tror, at den højtærede minister skulle læse „Berlingske Aftenavis“ og undersøge, om det, der står her, svarer til det, der dengang skete. Jeg tror, det måske vil kunne lære den højtærede minister et og andet om, hvad man skal gøre i den foreliggende situation.

Med hensyn til det dagsordensforslag, som det kommunistiske parti har stillet, forholder det sig sådan, som det også allerede er sagt, at spørgsmålet om afvikling af omsætningsafgiften i øjeblikket er til behandling i et udvalg. Man har fra konservativ side fremsat et afviklingsforslag under den debat, vi havde fornylig om toldspørgsmålet. Vi har fremsat det, vi har haft en dagsordensdebat om det, og nu er det til behandling i udvalget, og jeg håber og forventer, at vi vil få et resultat heraf, således at der kan ske en fornuftig afvikling af om-

[Weikop.]

sætningsafgiften for tekstilvarer, og jeg håber, at den højtærede handelsminister, der er så interesseret i, at forbrugerpriserne ikke skal være for høje, vil kunne støtte os på dette punkt. Under henvisning hertil vil vi undlade at stemme for det af det ærede medlem hr. Aksel Larsen stillede dagsordensforslag.

Bertel Dahlggaard: Det forslag om motive-ret dagsorden, som det ærede medlem hr. Aksel Larsen har fremsat, er jo omtrent enslydende med det dagsordensforslag, det ærede medlem fremsatte den 15. december i fjor, og det ærede medlem ved meget godt, at det selvfølgelig ikke har nogen som helst interesse, når alle herhenhørende spørgsmål i øjeblikket behandles af det udvalg, der har med omsætningsafgifterne at gøre.

Så kun et par enkelte bemærkninger. Når jeg hører en diskussion ført også her i tinget om problemerne vedrørende løn og priser, undrer jeg mig tit over, så megen usaglig og demagogisk tale der anvendes, og som slet ikke er i overensstemmelse med kendsgerningerne. Jeg kan også sige nu i anledning af udtalelser, der er fremsat her i dag, at det generer mig, at man i en sådan situation påstår, at der ingen indgreb sker overfor erhvervslivet, således som der til tider i ekstraordinære situationer er sket overfor lønningerne. Det er urigtigt. Monopolloven og de prisfastsættelser, der sker i henhold til monopolloven, er selvfølgelig indgreb i erhvervs- og bedriftslivet. Det er priser og avancer, som simpelthen dikteres de pågældende virksomheder, og derfor bør man ikke lade, som om sådanne indgreb ikke foretages.

Den højtærede handelsminister fandt anledning til at takke mig, omend i beskedne vendinger. Jeg vil også gerne takke den højtærede minister, fordi ministeren ikke imødegik den karakteristik, jeg har givet af forslaget §§ 1—3. Den højtærede minister bemærkede kun, at kontrolforanstaltninger jo må til; men den karakteristik, jeg gav, gik netop ud på, at de kontrolforanstaltninger, som man har søgt at stable op i disse paragraffer, i enhver henseende er eller vil være virkningsløse og overhovedet ikke vil kunne administreres. Derfor vil jeg med så stor en elskværdighed,

som det er mig muligt, sige til den højtærede minister, at jeg her i dag gerne har villet bidrage til at befri ministeren for disse paragraffer, som jeg tror ministeren engang vil fortryde hun har foreslået. Vi vil begge glemme disse tre paragraffer og så se på de ting, der kan have en saglig begrundelse og ikke kan blive til skade for et sundt erhvervsliv.

Aksel Larsen: Jeg beklager, at man fra omtrent alle sider afviser at stemme for det af mig fremsatte dagsordensforslag, der tilskynder regeringen til at ophæve tøj-skatten. Jeg giver ikke meget for henvisningerne til, at der sidder et udvalg og sysler med, hvorledes tøjskatten til sin tid eventuelt skal afvikles eller ikke afvikles, så meget mere som dette udvalg blev nedsat efter en debat, hvor regeringen udtrykkelig havde erklæret, at den ikke regnede med, at tøjskatten skulle bortfalde den dag, loven formelt er fastsat til at skulle udløbe.

Det, det drejer sig om, er, at vi her diskuterer, hvorledes man skal forhindre pris- og avancestigninger, som kunne gøre de meget beskedne lønforhøjelser, arbejderne har fået, illusoriske. Så er det, jeg siger til regeringen, at det ville være gavnligt, hvis dette kunne gennemføres, og navnlig hvis det kunne gøres endnu bedre end foreslået af den højtærede handelsminister. Men hvis regeringen vil gøre noget virkeligt, skulle den samtidig gøre noget for at få priserne sat ned, og den kan få sat priserne på vigtige forbrugsvarer ned ved at ophæve tøjskatten. Det er det, vi har udtrykt i vort dagsordensforslag, og vi beklager, at selv de, der har udtalt sig meget skarpt imod tøjskatten, nu søger beskyttelse bag et udvalgs påståede arbejde for således at sige, at de ikke kan stemme for dagsordensforslaget.

Må jeg sige til det ærede medlem hr. Weikop, at han er ikke uden skyld i, at dette vort dagsordensforslag er fremkommet. Da han holdt sin første tale, brugte han nemlig et afsnit af sin tale til at anbefale regeringen snarest muligt at få tøj-skatten ophævet. Så stillede vi vort forslag til motiveret dagsorden, der er i overensstemmelse med, hvad det ærede medlem hr. Weikop sagde, hvorpå han erklærer: det vil vi skam ikke stemme for — uden at han

[Aksel Larsen.]

dog gentog sine bemærkninger fra den 15. december om, at han ikke har lyst til at lade sig jage rundt i manegen.

Den højtærede minister synes kun at have opfattet een ting af det, jeg sagde til hende, og på dette punkt gjorde hun sig skyldig i en fantastisk misforståelse og syntes overhovedet ikke at have opfattet noget andet af, hvad jeg sagde. Ministeren fortæller — eller må jeg være elskværdig: foregiver at have misforstået, hvad jeg sagde derhen, at jeg skulle have talt for, at arbejderslønningerne burde ind under prisloven. Jeg skal så udførligt og så elementært, som det er mig muligt, forklare ministeren, hvad det drejer sig om. I lovforslaget om indseende med priser står der, at virksomheder indenfor handel, industri, håndværk o. s. v. må ved salg af varer på hjemmemarkedet ikke forhøje deres priser uden tilladelse. Så er det, jeg spørger: Hvad med arbejdsydelse? Regnes de for varer? Er de efter ministerens opfattelse omfattet af den pågældende paragraf? Jeg har ikke talt om den løn, arbejderne får, men jeg skal oplyse den højtærede minister om, at hvis man engagerer håndværkere til at foretage en reparation af det være sig: et hus, en maskine, en bil eller noget andet, får man, efter at arbejdet er udført, en regning, og derpå er naturligvis opført, hvilke materialer der er brugt, det være sig tapet, w. c.-kummer, reservedele til biler, eller hvad det nu er, og så står der skrevet: så og så mange arbejdsmandstimer, så og så mange murer-timer, så og så mange smedetimer, alt efter hvilken kategori af arbejdere der har været beskæftiget, og håndværksmesteren eller virksomheden, som står for arbejdet, beregner sig en bestemt timeløn, hvis man kan kalde det sådan, for disse arbejder. Den ligger i reglen langt, langt højere end den timeløn, de faktisk udbetaler, ja, visse mestre har det sådan, at de lægger et relativt beskedent mestersalær på, men andre skriver simpelthen f. eks. 17 håndværkstimer, eller hvad det er, à 11 kr., 10 kr. eller 12 kr. Jeg har gjort ministeren opmærksom på, at der er virksomheder, som allerede med virkning fra i mandags morges har forhøjet den timebetaling, de således regner med på regningerne for deres arbejdere, med beløb på indtil 5 gange den

lønforhøjelse, de efter mæglingforslaget skal give de pågældende arbejdere. Ja, jeg ved ikke, om det er letfatteligt nok for den højtærede minister; jeg håber i hvert fald, at tinget har forstået det.

Det, jeg spørger om, er altså: Er noget sådant forudset af ministeren? Har ministeren taget hensyn til det ved affattelsen af sit lovforslag? Man kan tvistes om, hvorvidt det er en vare, der leveres, når man foretager en reparation af et badeværelse, eller hvad ved jeg. Dækker loven dette forhold, eller dækker den det ikke? Det er det, jeg har spurgt ministeren om, og jeg har aldeles ikke, som ministeren foregiver at have opfattet det, talt om, at nu burde vi have arbejderslønningerne ind under denne lov om indseende med priser.

Det, ministeren overhovedet ikke havde opfattet at jeg talte om, var adskillige andre ting. Jeg har f. eks. spurgt, hvorfor man ikke vil ændre lovens § 3 derhen, at prisforhøjelser overhovedet ikke må foretages uden forudgående dokumentation af deres uomgængelige nødvendighed og uden forudgående tilladelse fra monopoltilsynet. Det kunne interessere mig at få ministerens svar på dette, og jeg håber, nu da jeg har gentaget det, at ministeren har opfattet mit spørgsmål.

Jeg har spurgt ministeren, hvor meget hun lægger i bestemmelserne i § 2, hvor det siges, at der skal udarbejdes fortegnelser over de gældende priser på varer, som den pågældende sælger på hjemmemarkedet, og dem skal de pågældende lægge på deres eget kontor. Jeg har spurgt ministeren: Hvilken mulighed har man for at kontrollere, at de prislister, der således bliver udarbejdet, er i overensstemmelse med de faktiske priser, man tog den 12. april, og hvilken garanti har man for, hvis de pågældende f. eks. om et halvt år på foranledning af monopoltilsynet skal forevise deres prislister, at de så virkelig viser de prislister, der bliver udarbejdet nu i løbet af de 14 dage, der er forudset dertil efter lovens eventuelle vedtagelse? Ja, herpå har jeg ikke fået noget svar udover nogle tågede bemærkninger om, at det er sådan noget problematisk noget med ærlighed, men vi må håbe, at ikke alle er syndere. Det tyder ikke på, at ministeren har særlig stor tiltro til, at det nytter uden en skrap kontrol, for

[Aksel Larsen.]

når ministeren kun håber, at ikke alle er syndere, vil det for almindelige dødelige sige, at ministeren tror, at de fleste vil blive fristet til at være syndere. Hvis det er sådan, synes jeg, ministeren skulle udtale sig om de problemer, jeg har rejst i forbindelse med § 2, og sige, hvad hun tænker sig der kan gøres for at sikre, at det, der er meningen med § 2, også virkelig bliver efterlevet.

Jeg har tilladt mig at spørge, hvorfor denne lov kun skal have 1 års gyldighed. Jeg har gjort ministeren opmærksom på, hvad hun måske heller ikke ved, at den lov om indgreb mod arbejderne, der blev vedtaget forleden nat, fik sin gyldighedsperiode forlænget fra 1 til 2 år, og jeg har spurgt ministeren: Hvorfor skal så denne lov, som man erkender man fremkommer med i håbet om at afbøde nogle af de værste følger af, at man påtvang arbejderne overenskomster, de havde forkastet, kun have 1 års gyldighed? Jeg gentager spørgsmålet; jeg håber, ministeren har opfattet det; jeg beder om et svar. Jeg er desværre nødt til at gå i detaljer med disse problemer, for jeg er ikke i den situation, at jeg kan komme i udvalget og rette mine spørgsmål til ministeren. Jeg er tvunget til at gøre det ved første behandling, hvis jeg vil have nogen som helst chance for, at mit partis meninger skal få nogen følger, at man skal tage hensyn til dem ved udvalgsbehandlingen af lovforslaget.

Jeg har samtidig rejst spørgsmålet om, hvorfor man først kommer med disse lovforslag nu, og hvorfor man ikke har så travlt med dem, som man havde med loven forleden nat. Det sidste får jeg nok intet svar på. Men hvad det første angår, har jeg fået noget, der lignede et svar, fra det ærede medlem hr. Poul Hansen (Kalundborg). Han siger, at det kunne ikke nytte, at regeringen havde fulgt mit råd og stillet som ultimatum til folketinget, at hvis det ikke vedtog en lov om prisregulerende foranstaltninger, ville mægtingsforslaget ikke blive ophøjet til lov. Det ærede medlem hr. Poul Hansen (Kalundborg) tager fuldstændig fejl. Det kunne godt have ladet sig gøre for regeringen at optræde sådan, hvis den havde haft alvorlige hensigter om ikke at tilføje arbejderne for stor skade. Jeg

har talt tilstrækkelig udførligt om det ved anden behandling af hint lovforslag fredag morgen. I min tale der kan det ærede medlem hr. Poul Hansen (Kalundborg) finde anvisninger, men han har forøvrigt siddet dernede og hørt på min tale, så han ved udmærket vel, hvad det var, jeg sagde.

Det ærede medlem hr. Poul Hansen (Kalundborg) siger, at jeg har en teknik, som går ud på, at jeg ofte fordrejer, hvad folk har sagt, for derpå at polemisere mod det, jeg tillægger dem. Det ærede medlem tager fuldstændig fejl. Jeg har intet som helst fordrejet. Det ærede medlem sagde, at disse lovforslag kom ikke efter direktiver af tillidsmændene, og så tilføjede det ærede medlem som en indskudt sætning: som forøvrigt ikke har hjemmel i landets eller i fagbevægelsens love og ikke er nogen kompetent forsamlings. (Poul Hansen [Kalundborg]: Nej, sådan sagde jeg ikke!). Jo, sådan sagde det ærede medlem. Se, denne indskudte sætning er beregnet på at gøre indtryk på dem, der hører den, og den kan kun gøre indtryk på dem, der hører den, derhen, at disse tillidsmænd overhovedet ikke har ret til at forsamles til møder, vedtage resolutioner, sige deres mening, øve indflydelse på begivenhedernes gang.

For di det ærede medlems indskudte sætning måtte virke sådan — og efter min opfattelse var det tilsigtet, at den virkede sådan — måtte jeg gøre det ærede medlem opmærksom på, at for det første er det formelt urigtigt, at tillidsmandsinstitutionen ikke eksisterer i medfør af nogen som helst love og overenskomster, for det gør den; tillidsmandsinstitutionen er et uundværligt led i dansk fagbevægelse. For det andet har tillidsmænd og andre lov til at forsamles til møder, træffe beslutning om, hvad de mener, rette opfordring til offentligheden; det står endda i landets grundlov, så det er ikke nødvendigt for det ærede medlem hr. Poul Hansen (Kalundborg) at benytte lejligheden til at agitere imod de københavnske tillidsmænd.

Det ærede medlem siger, at hvad perspektiverne angår, forstår han ikke rigtigt mit parti, men regeringen vil naturligvis gøre, hvad der er den muligt. Ja, men der er jo netop det ved det, at man har sluppet sit

[Aksel Larsen.]

trumfkort af hænde. Det, man her spiller ud, er tre små fuser, som jeg ikke ved om regeringen vil være i stand til at tage noget som helst stik hjem på med den sammensætning, folketinget har.

Det ærede medlem hr. Poul Hansen (Kalundborg) siger selv beklagende, at de borgerlige partiers ordførere har været meget hårde i denne debat. Ja, det tør nok antydes, men havde man ventet andet? Nu har de fået deres vilje, nu har de fået arbejderne låst fast ved den overenskomst, som arbejderne har forkastet. Det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen kommer bagefter og siger, at vi stemte for at binde arbejderne til det, de havde forkastet, og det skete naturligvis, fordi vi ville have mulighed for derefter at stjæle gevinsten fra dem, så de aldeles ikke bliver i stand til at øge deres forbrug, selvom de har fået beskedne lønforhøjelser. Ja, men så hårde er netop de borgerlige partier, så hårde er de partier, der repræsenterer kapitalismen i dette land, og jeg troede ærlig talt, at det var noget, det ærede medlem vidste i forvejen. Jeg synes ikke, han behøver at gøre denne smertelige opdagelse nu, da det i alt fald i denne omgang er for sent.

Det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard omtalte nogle fremsatte udtalelser om, at der ikke sker indgreb mod erhvervslivet, sådan som der sker imod arbejderne. Jeg ved ikke, hvem der har sagt det, men hvis udtalelsen har generet det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard og hans sarte følelser, må man naturligvis bede ham undskylde. Hvis det ærede medlems bemærkning havde adresse til mig, vil jeg erindre om, at jeg vendte mig mod dem, som af såkaldte principielle grunde har sagt, at de ikke ville være med til at foretage den slags indgreb imod erhvervslivet, men, sagde jeg, de samme ærede medlemmer ville altså nok være med til at foretage indgreb mod arbejderne. Når de ville være med til det, giver jeg ikke meget for deres forsvar for erhvervslivets principielle frihed, og så giver jeg ikke meget for al deres argumentation om, at erhvervene skal have lov til gennem fri konkurrence at sørge for at fremskaffe det lavest mulige prisniveau. Vi har erfaring for, at dette ikke sker, og jeg kunne

i denne forbindelse have lyst til at efterlyse bl. a. det ærede medlem hr. Weikops reaktion på de oplysninger, jeg har givet ham om forhold — som muligvis var ham ubekendte, selvom jeg ikke kan tro det — hvor erhvervsdrivende i allerhøjeste grad har udnyttet situationen og taget urimelige priser og avancer.

Ja, jeg anbefaler endnu en gang, at man stemmer for det af os stillede dagsordensforslag, og så anbefaler jeg regeringen, at den med lige så stor energi, som den lagde for dagen forleden nat — ja, undskyld det mærkværdige udtryk — bestræber sig på at få noget godt ud af dette her og få det hurtigt.

Formanden: Jeg henstiller, at man ikke anvender udtrykket „stjæle“ i forbindelse med andre medlemmers opfattelse af situationen.

Tholstrup: Det ærede medlem hr. Aksel Larsen mener, at lovforslaget ikke er vidtgående nok; der skal mere kontrol til, altså endnu flere kontrolører eller kontoriusser. Det løntillæg, som det ærede medlem ikke er tilfreds med, skal altså absolut opluges af bureaukratiet her i landet, således at fremskridtene i høj grad formindskes eller helt forsvinder, som det er tilfældet i Rusland — dér, hvor arbejdernes paradys er blevet pampernes og bureaukraternes paradys.

Der er åbenbart en trykfejl i det ærede medlem hr. Aksel Larsens forslag til motiveret dagsorden om, at regeringen snarest skal fremsætte forslag om tøjskattens ophævelse. Der skulle have stået umotiveret dagsorden i stedet for motiveret dagsorden.

Jeg må gøre det ærede medlem hr. Aksel Larsen opmærksom på, at jeg netop ved mødets begyndelse i dag har fremsat lovforslag om ophævelse af tøjskatten, det har nr. 124. Lovforslaget har hele eftermiddagen ligget også på det ærede medlem hr. Aksel Larsens bord. Har det ærede medlem overset det, eller hvad er meningen med at foreslå noget sådant en gang til?

Retsforbundet kan derfor naturligvis ikke stemme for et dagsordensforslag, hvis vedtagelse ville betyde, at vi gav udtryk for ikke at være tilfredse med vort eget ligelydende lovforslag om tøjskattens ophævelse.

(Kort bemærkning).

Poul Hansen (Kalundborg): Det ærede medlem hr. Aksel Larsen synes at være meget utilfreds med, at jeg havde sagt, at de borgerlige partier havde en hård mening. Det var da ikke noget nyt — mente det ærede medlem; det var da noget, vi vidste i forvejen. Jeg forstår ham altså derhen, at så var det ikke nødvendigt, at jeg stod og sagde det her i dag. Jeg ville meget ønske, om det ærede medlem ved senere lejligheder ville følge den gode leveregel at afholde sig fra at sige noget, som ikke var nyt, for det ville begrænse det ærede medlems mulighed stærkt for at optage det høje tings tid — meget af det, det ærede medlem siger, er jo gentagelse på gentagelse.

Det ærede medlem bliver ved med at tillægge mig en forkert mening vedrørende tillidsmændenes fællesudvalg. Jeg vil gerne citere, hvad jeg sagde i mit første indlæg. Jeg sagde først, at lovforslaget ikke var fremkommet efter ordre noget sted fra, heller ikke fra det nævnte udvalg — altså tillidsmændenes udvalg — og derefter sagde jeg: jeg vil gerne yderligere føje til, at vi ikke på nogen måde kan anse tillidsmændenes udvalg for en kompetent forsamling; det har hverken hjemmel i landets eller i fagbevægelsens love, men er en selvbestaltet foranstaltning. Altså, jeg sagde ikke et ord om, at de ikke måtte holde møde, ikke måtte snakke om tingene og ikke sige deres mening. Jeg sagde, at vi anså dem ikke for en kompetent forsamling — og det ærede medlem ved meget vel, hvad en kompetent forsamling efter fagbevægelsens regler er, og han burde også vide, at disse tillidsmænds virke er fastsat til at være arbejdspladserne og arbejdspladserne alene. Derfor har jeg ret i mine udtalelser, og det ærede medlem skulle ophøre med at forøge på at fordreje dem.

(Kort bemærkning).

Aksel Larsen: Når det ærede medlem hr. Poul Hansen (Kalundborg) nu er på halvt

tilbage, bør man naturligvis ikke være for slem ved ham. Jeg kan oplyse det ærede medlem om, at i 1945 anerkendte bl. a. den nuværende statsminister københavnske tillidsmænd som en ansvarlig instans, man måtte forhandle med og gå ud og holde møde med. Den nuværende højtærede statsminister og jeg selv har officielt været ude til et møde, der blev holdt af de københavnske tillidsmænd i 1945, og da hørte vi ikke noget om, at det var en selvbestaltet forsamling; derfor synes jeg, man skulle lade være med at bruge den slags talemåder nu.

Det ærede medlem hr. Tholstrup spurgte forundret, hvorfor vi havde foreslået denne dagsorden, om jeg ikke havde lagt mærke til, at retsforbundet havde fremsat et lovforslag om tøjskattens ophævelse, og det ærede medlem var fornærmet over, at jeg var kommet med et dagsordensforslag derom. Jo, jeg har bemærket lovforslaget, og det er ikke for at strides med det ærede medlem om paterniteten til tanken om tøjskattens ophævelse — selvom vi allerede i fjor fremsatte forslag derom. Det, det drejer sig om, er, at vort dagsordensforslag kan komme til afstemning i dag. Hvornår det ærede medlems lovforslag kan komme til afstemning, er der vist ikke ret mange der ved; der kan gå både 3 og 6 måneder, inden det sker — og det kan være, det aldrig sker. Jeg synes derfor, det er mærkværdigt, at retsforbundet siger: af hensyn til, at vi muligvis om 1, 2, 3 eller 6 måneder kan få vort lovforslag behandlet, vil vi ikke i dag stemme for, at tøjskatten skal ophæves.

(Kort bemærkning).

Tholstrup: Ja, men så burde dagsordensforslaget have haft en anden ordlyd, som direkte gav udtryk for, at folketinget ønskede tøjskattens ophævelse.

(Kort bemærkning).

Aksel Larsen: Jeg anbefaler det ærede medlem at læse dagsordensforslaget.

(Kort bemærkning).

Thorkil Kristensen: Jeg rettede et spørgsmål til den højtærede handelsminister, men jeg fik det ikke besvaret. Spørgsmålet var stillet i anledning af, at den højtærede minister sagde, at jeg syntes at have glemmt, at arbejderne havde forkastet mæglingsforslaget. Jeg spurgte da den højtærede minister, om vi, hvis det havde været arbejdsgiverne, der havde forkastet forslaget, da skulle have vedtaget et par love til fordel for arbejdsgiverne.

Ministeren for handel, industri og søfart (Lis Groes): Jeg prøvede i mit første svar til det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen at påpege, at der var noget ulogisk i den måde, hvorpå hans argumentation førtes, idet jeg i hvert fald ikke hørte, at det ærede medlem talte om, at forudsætningen for de lovforslag, vi behandler i dag, er, at vi forleden dag ophøjede mæglingsforslaget til lov. Det, at vi i dag behandler disse lovforslag, må netop ses i sammenhæng med mæglingsforslagets ophøjelse til lov. Det synes jeg ikke det ærede medlem havde med; det ærede medlem havde heller ikke med, at arbejderne havde forkastet mæglingsforslaget, og at regeringen, da den gik ind for at ophøje dette mæglingsforslag til lov, stærkt fremhævede, at den ville komme med de nu fremsatte lovforslag.

(Kort bemærkning).

Thorkil Kristensen: Jeg forstår ikke, hvorfor vi skal gøre en simpel sag så indviklet. Mit spørgsmål var enkelt; det lød sådan: Hvis det havde været arbejdsgiverne, der havde forkastet mæglingsforslaget, mener den højtærede minister da, at vi burde have vedtaget et par love til gunst for arbejdsgiverne?

Stats- og udenrigsministeren (H. C. Hansen): Jeg har hørt debatten på anden måde end lige direkte her i salen, og det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen har overrasket mig. Han plejer at være forholdsvis hurtigt fattende, og han ved, at fredag aften blev disse lovforslag ikke fremsat; de blev bebudet — og nu er de kommet. At de har sammenhæng med situationen,

ved det ærede medlem. Jeg synes derfor, det ærede medlem skal holde sig for god til at lave de spilfægterier, han er i færd med i øjeblikket.

(Kort bemærkning).

Thorkil Kristensen: Jeg beklager, at den højtærede statsminister ikke holder sig for god til at bruge ordet „spilfægterier“. Må jeg ikke have lov til at sige til den højtærede minister, at selvfølgelig ved jeg, at disse lovforslag hænger sammen med situationen, men jeg må da have lov til at spørge — denne gang altså den højtærede statsminister: Hvis situationen havde været den, at arbejdsgiverne og ikke arbejderne havde forkastet mæglingsforslaget, ville den høje regering så også have ment, man skulle vedtage nogle lovforslag til fordel for den forkastende part?

Stats- og udenrigsministeren (H. C. Hansen): Det er denne formulering, som forbløffer mig: „til fordel for den forkastende part“. Her er tale om at gennemføre nogle forslag, som tilsigter at undgå, at de gennemførte lønstigninger får for stor indvirkning på prisniveauet. Synes det ærede medlem egentlig ikke, når alt kommer til alt, at det er fornuftigt, og at det, hvis den samme virkning havde foreligget i en anden situation, havde været naturligt at komme med tilsvarende lovforslag?

(Kort bemærkning).

Thorkil Kristensen: Jeg synes ikke, det er fornuftigt — men det fremgik af den tale, jeg holdt for lidt siden som venstres ordfører. Det kan ikke bestrides, at dette er en lovgivning til fordel for den forkastende part og til skade for den anden part . . . (Uro i salen) . . . De herrer, som afbryder, skulle læse lovforslagene. Der står i lovforslagene, at det skal kunne pålægges arbejdsgiverne at bære lønforhøjelserne. Det er et klart sprog, det er oven i købet regeringens eget sprog. Må jeg så ikke spørge: Mener den højtærede statsminister, at hvis det havde været den anden part, der havde forkastet, så burde man have vedtaget lovforslag til gavn for den part, der forkastede?

Stats- og udenrigsministeren (H. C. Hansen): Jeg har svaret det ærede medlem, at uanset om forslaget var forkastet af den ene eller den anden part, måtte det lønmæssigt og omkostningsmæssigt få samme virkning. Det må være dette tings opgave at søge at forhindre, at denne virkning går for vidt. Jeg går ud fra, at det har interesse også for det danske landbrug. Jeg har fået mange henvendelser fra landbrugets organisationer om at forsøge at begrænse stigninger i omkostningsniveauet stærkest muligt. Er det ærede medlem af den opfattelse, at det er ligegyldigt for landbrugets vedkommende, om vi gør et sådant forsøg? Det er ikke muligt at stille den betragtning op, som det ærede medlem stiller op. Derfor brugte jeg betegnelsen spilfægteri. Her drejer det sig om at søge at holde prisniveauet nede. Det er det, vi tilstræber med de foreliggende lovforslag.

(Kort bemærkning).

Thorkil Kristensen: Jeg mener ikke, det er ligegyldigt, hvad der gøres ved landbrugets problemer, men det er bare ikke det, vi taler om. Jeg mener, at de her fremsatte lovforslag er til skade for landets økonomi, at de er til skade for trygheden med hensyn til, at de lovmæssige forudsætninger, der gælder, når et mæglingsforslag kommer til afstemning, også bliver bevaret. Derfor mener jeg, at disse lovforslag er skadelige. Vi ved alle, at når de er fremsat, er det, fordi regeringen dermed håber at kunne trøste den part, der har stemt imod. Det er derfor, jeg spørger: Ville man have gjort noget tilsvarende, hvis den anden part havde stemt imod? Jeg erkender, at det er svært at få de højtærede ministre til at svare på mit spørgsmål, men intet svar er jo også et svar.

Stats- og udenrigsministeren (H. C. Hansen): For tredje gang til det ærede medlems spørgsmål: Ja, såfremt der i en tilsvarende situation, hvor forslaget var forkastet fra anden side, forelå tilsvarende nødvendighed for at søge prisniveauet bevaret, måtte et indgreb søges gennemført her i folketinget. Det er sådanne indgreb, vi har foreslået. Jeg spurgte, om ikke det ærede med-

lem er enig med mig i, at landbruget også er interesseret i, at prisniveauet holdes længst muligt nede. Hvorfor taler det ærede medlem så her, som om det er en foranstaltning ensidig til gavn for en bestemt befolkningsgruppe? Det er en foranstaltning, som landbruget har samme interesse i som befolkningen i byerne, som forbrugerne i almindelighed. Det synes jeg det ærede medlem skulle erkende.

(Kort bemærkning).

Tholstrup: Jeg har givet udtryk for, at dette lovforslag ikke kan betragtes som en særfordel for nogen bestemt befolkningsgruppe. Det er til fordel for ingen, dette lovforslag. Det fører ikke noget som helst godt med sig for den befolkningsgruppe, det tilsigter at hjælpe. Det giver kun mere bureaukrati, større omkostninger og højere omkostningsniveau.

(Kort bemærkning).

Thorkil Kristensen: Den højtærede statsminister spurgte, hvorfor jeg talte, som om det var en lovgivning til fordel for en bestemt samfundsgruppe. Det gjorde jeg, fordi det tydeligt fremgår af lovforslagernes formulering, at sådan er de ment, og det, jeg spurgte om, var derfor, om man, hvis den anden part havde forkastet, da ville have gennemført en lovgivning til fordel for denne samfundsgruppe. Om man ville have foretaget et lovgivningsindgreb af en eller anden grund, det ved jeg ikke. Det er muligt, man ville det, men det interessante er, at det direkte er i den ene parts favør, at disse lovforslag er fremsat, og derfor er det, jeg spørger: Ville man, hvis det var den anden part, der havde stemt imod, på tilsvarende måde have givet den en trøstpræmie? Før den højtærede statsminister kom herind, sagde jeg, at hvis det blev reglen, kunne man jo være sikker på at få alle mæglingsforslag forkastet i fremtiden.

Stats- og udenrigsministeren (H. C. Hansen): Efter at det ærede medlem nu drejer sit spørgsmål derhen, hvor han drejer det hen — og jeg synes, han drejer det; jeg har hørt, hvad det ærede medlem har sagt —

[Stats- og udenrigsministeren.]

kan jeg godt forstå, at det har været svært at svare det ærede medlem på et spørgsmål, som jeg ikke synes der er mening i. Det, der må være meningen, er at stille det spørgsmål: Hvis dette forslag var blevet forkastet af arbejdsgiverne og ikke af arbejderne, ville man så ikke forsøge på at bremse indvirkningerne på priserne? Dertil har jeg svaret: jo, selvfølgelig. Det er det høje tings opgave at vurdere de forslag, der ligger her foran os, og det må være i det ærede medlems interesse, det må være i det danske landbrugs interesse, og det må være i arbejderbefolkningens, bybefolkningens interesse, at der ikke oven på den omkostningsforøgelse, der kommer, yderligere lægges en voldsom avance det ene eller det andet sted. Det er det, vi forsøger at forhindre.

Formanden: Det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen har ordet for en kort bemærkning. Jeg henstiller, at man nu afvikler de korte bemærkninger.

Thorkil Kristensen: Den højtærede statsminister er undskyldt, fordi han har været til nordisk udenrigsministermøde. Min argumentation havde ikke med priserne at gøre. Den havde med dette at gøre, at når man gennemfører en lønforhøjelse og forhindrer de normale prismæssige konsekvenser deraf, så stimulerer man forbruget til skade for valutastillingen. Dette er ikke effektivt blevet imødegået af nogen. Det er min begrundelse.

Stats- og udenrigsministeren (H. C. Hansen): Jeg har nu hørt den begrundelse, men det er ikke den begrundelse, det ærede medlem har fremført i denne serie af korte bemærkninger. Der har det ærede medlem stillet det op, som om vi kom og afleverede en foræring til den ene part. I denne situation er det, jeg siger: Har landbruget, har bybefolkningen, forbrugerne i det hele taget ikke interesse i, at vi standser en for voldsom prisudvikling? Har vi ikke talt om det så mange gange, også med det ærede medlem, fra denne talerstol? Jeg synes, man skal vurdere hele denne sag ud fra dette synspunkt; så når vi længst.

Hermed sluttede forhandlingen.

Forslag om motiveret dagsorden af Aksel Larsen (se sp. 4341)

forkastedes med 82 stemmer mod 6; 62 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Lovforslagenes overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Poul Hansen (Kalundborg): Jeg foreslår, at de to lovforslag henvises til et udvalg på 17 medlemmer.

Uden forhandling eller afstemning vedtoges dette forslag.

Formanden: Da der foreligger indstilling fra grupperne, skal jeg allerede i indværende møde lade foretage valg af det udvalg, som det nu blev besluttet at nedsætte.

Man gik altså til:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:

Forslag til lov om indseende med priser og

forslag til lov om ændring i lov om tilsyn med monopoler og konkurrencebegrænsninger.

Valgt blev: *Poul Hansen (Kalundborg), Einer-Jensen, Carl P. Jensen, Lars P. Jensen, Lars M. Olsen, Axel Ivan Pedersen, Hans Rasmussen, Anker Lau, Erik Eriksen, Niels Eriksen, Thorkil Kristensen, Lorentzen, Weikop, Aksel Møller, Poul Sørensen, Bertel Dahlgaard og Jørgen Jørgensen (Løjre).*

Den sidste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om særlig udbytteskat for skatteåret 1956—57 af aktieselskaber m. v.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 2061, fremsættelsen i tidenden sp. 4277).

Lovforslaget sattes til forhandling.